BIBLIOTECA P. ARÚS

Meridià

SETMANARI DE LITERATURA, ART I POLITICA • TRIBUNA DEL FRONT INTEL·LECTUAL ANTIFEIXISTA

Any I. - Núm. 50 | Barcelona, 24 de desembre del 1938 | Preu: 50 cèntims

INTENCIONS

Els Catalans allunyats de la Pàtria

Cada dia som més sensibles a les proves de germanor que els catalans allunyats de la pàtria es plauen sovint a oferir-nos. Però deixeu-nos afanyar a confessar que les que ens emocionen més, les que arriben més endintre de la nostra ànima són aquelles que ens recorden l'existència i la companyia d'aquells catalans que, impossibilitats d'estar amb nosaltres a l'hora present, es desfan per fer-nos sentir llur amor i llur fe en nosaltres. Hi ha catalans que fa anys (a nosaltres ens semblen i tot segles) que partiren de Catalunya per instaHar-se en mil indrets de l'Univers i començaren llur vida com si s'haguessin desligat de la seva pàtria. Hi ha catalans que partiren només que per a intentar un aclimatament que millorés llur manera de viure. Com hi ha catalans que partiren per raons menys confessables. Parlem, naturalment, d'aquells patriotes, d'aquells catalans que si s'han absentat del seu país ho han fet guardant-ne aquell amor que feia impossible, i més ara encara, que en cap moment llur esperit fes traïció als més vius sentiments de catalans de soca i arrel. Els altres, els catalans que en qualsevol moment de la seva vida han oblidat a seva qualitat de catalans, per nosaltres no compten. Ni el menyspreu no mereixen, puix que llur descastament ens fa insensibles a llur existència.

I bé: dels catalans allunyats, entre els que fa més temps que són fora, entre els que llur partença els deixava allunyats però pròxims, i entre els que ens han deixat darrerament obeint a imperatius diversos, insistim a declarar que la nostra devoció es decanta vers aquells que crèiem més apartats en el temps i en l'espai, i que en aquests moments de perill per a la pàtria s'han afanyat i s'afanyen a acostar-se als qui no ens hem mogut de les nostres fronteres. Com mai, la companyia de tots els germans que són lluny ens és necessària i ens és un conhort i un agulló a seguir en el nostre lloc. Unes paraules seves, una postal, un telegrama, unes ratlles encoratjant-nos a prosseguir en la lluita, ens donen ànims per resistir fins on calgui i ens encomana un daler de representar el paper que ens escau fins aconseguir la victòria.

Tenim damunt la taula una barreja de papers i llibres que ens han suggerit aquest comentari. I anem a justificar-lo: de Xile, escrita en paper especial d'avió, tenim oberta l'última lletra dels nostres companys del Centre Català. Aquests catalans que semblen viure en una barriada barcelonina i que són a l'altra banda dels mars, a Santiago, ens fan sentir la seva presència constant entre nosaltres escrivint cada setmana, explicant-nos el que fan per propagar el curs de la nostra lluita i per escampar per terres americanes la veritat d'aquesta guerra odiosa. Els nostres germans de Xile ens demanen a cada lletra què passa cada dia a Barcelona, com es viu a Catalunya, què s'han fet i on són els germans que ells coneixen, el balanç tràgic de cada bombardeig. Els catalans de Xile, en aquesta darrera lletra, només ens diuen una paraula com a comiat: Aguanteu!"

Entre altres papers trobem a tret d'ull una postal de Marsella, ve del Boulevard Baille, del català Homs, que crèiem arrelat a França després de trenta anys de viure-hi: en aquesta postal ens parla del Segre, ens anima a la lluita, i en una post-data ens anuncia una tramesa de queviures.

Damunt de tot de piles de papers un llibre, un llibre caigut, pla, que ofereix el llom estimat prou clarament perquè ens enfonsem en un món de records. En prendre d'esma aquest volum sentim en canvi l'enyorança del català absent que només sabem que viu a París; que sabem que viu lluny de la pàtria però que no ens ha escrit ni ens ha explicat la seva vida actual ni ens ha preguntat mai per cap dels germans d'ací. Una recança estranya ens omple d'angúnia: ¿on deu ésser? què deu fer? de què deu viure? ¿com pot dormir sense dir-nos què és de la seva vida? Heus ací la paradoxa. Sabem, estem segurs, que pensa en nosaltres, que viu lluny de Catalunya amb el pensament fit en Catalunya, que el seu amor per la pàtria no pot haver minvat, però sembla sofrir un atac de paràlisi que el mantingui inútil per a escriure, per a pensar en veu alta, per a moure's a ajudar-nos des de lluny amb el mateix ímpetu que hauria pogut ajudar si no s'hagués mogut d'entre nosaltres.

Els sabem tots igualment al costat nostre. Els sabem igualment tots fonent-se en l'esperança d'una victòria que dugui la nostra Catalunya a una alegre renaixença. Els sabem igualment tots ilusionats per un demà, que tant de bo sigui pròxim, que ens permetés desplegar al vent la nostra bandera triomfant. Però no en tenim prou. Necessitem que llur alè se'ns acosti cada dia més. Que llur veu ens ajudi a lluitar. Que llur confiança ens digui cada dia que comptem amb ells. No demanem pas als uns que vinguin, als altres que ens enviïn menjar, als altres que ens escriguin cada dia. Però sí que tots plegats, tots els nostres germans que no són materialment, físicament ací, haurien de comprendre que els qui ens hem quedat no representem únicament la nostra Catalunya, sinó que representem la Catalunya seva; que els qui ens hem quedat defensem la pàtria comú, lluitem per nosaltres i per ells, i que una paraula seva pot ésser la paraula màgica en un moment donat que ens faciliti l'ímpetu decisiu per assolir, amb la rialla als ulls, els desigs de tots, que no són altre que el conservar una Catalunya lliure per als qui quedin.

Francesc TRABAL

MONOLEGS INTERIORS

FANTASMES

Horror! Què és això tan estrany? El fantasma del cardenal Gomà. ¿Com ho saps? No has vist pas mai el cardenal. De fet, no el pots veure ni en pintura. Tanmateix, això és el fantasma del cardenal. Mitra al cap, birret sota el braç, bàcul amb esperit de tranca — no falla. La cara és fantasmal, és clar, fosforescència esborradissa d'un subconscient de gran bullida clerical. Alça la mà amb dos dits tivats per beneir un Savoia. Apa, vola, bombardeja, mata, tortura amb la benedicció arxiepiscopal. La tripa fantasmal del fantasma no es regira poc ni molt. I això que hi navega una ànima-escapulari. Al davant, les flames amb les ànimes del Purgatori (una gràcia de caritat, per l'amor de Déééu!) A l'altra banda, llegenda avergonyida, mig esborrada per les suades del zel religiós: "No mataràs."

Ah, ja has trobat la frase! No mataràs, i tot són benedicions de trimotors, predicacions de guerra santa, persecucions inquisitorials. ¿No t'estranya pas? No, no em ve de nou. Des del temps de Constantí fins al temps del Numen passant pel Bouillon del Tasso (quins nomets més gastronòmics!), si se n'han fet d'estossinades en nom de Déu! Sí, bé, tens tota la raó. Però fixa-t'hi, fillet: tu què vols? Pau i tranquil·litat. No vols la guerra? No vols que la guerra es faci de tot cor? No dius tot per a la guerra? És clar que sí. Cal rebutjar els feixistes, alliberar les terres catalanes envaïdes, tornar tot el territori de la República a la llei. Bé, sí, però... Però, però, ja veig on vas, capsigrany. Que gira i que tomba. Que furga i refurga. El blanc, negre, i el negre, blanc. No hi passo. Els colors són ben clars aquest cop, encara que hi vulguis posar el roig. Hi ha maneres i maneres de fer la guerra, no? Mira-t'ho! Hi ha guerres i guerres, veritat? Sí, és clar, tots ho diuen. I vols dir que tots són iguals? Que poc que hi lluques, infeliç! En els falsos pesos humans, el pes de la injustícia poques vegades carrega igual als dos plats de la balança. ¿I no sents on és, ara, l'impuls enlairador de la justícia?

Ah, com t'excites! Deixem aquesta banda, si has de cremar-te. Tornarem al fantasma. Sí, mira-te'l, fes-hi gastos. La mitra al cap, el birret sota el braç, el bàcul enlairat com una tranca. Però és tot un cardenal, veritat? És un bisbe cristià. I aquest mot ¿no et recorda les ombres de cristians, inermes, humils, serens, ardits? Ben cert. Veig el circ. Sobre l'arena, resplendents d'una gran fe enfortidora, les pàllides figures que seran àpat de les feres. Missioners predicant bones noves. Sant Francesc parlant als ocellets i a les floretes. Joana d'Arc a la foguera. Fe, sacrifici, heroisme. Però ¿què es veu al mateix temps? Els apòstols han predicat, els sants doctors han establert doctrina, i els dinàmics oportunistes — ara pica d'aquí, ara d'allà — s'han anat situant; reis i emperadors s'han convertit. I després què? L'Església, d'assemblea de fidels, ha passat a gran burocràcia; les claus del cel tanquen i obren al servei d'un egoisme. Pobre sant Pare, quin paperet! Ve't aquí un gran moviment enlairador limitat, circuït, girat a l'inrevés, i els humils tornas a la santa obediència.

Bé, sí; però ¿no passa això amb els més ben intencionats dels moviments humans? Passa — potser no tan a l'engròs — però passa. Tanmateix, llurs consignes — que en pateixen, — llurs figures — que se n'esborren — no són dutes més enlaire dels homes. I moviment succeeix a moviment. Però aquestes pretensions d'obeir ordres divines, no fan escruixir? I encara es limitessin a Jehovà! És una mica fort de creure'l protector de Sodoma i Gomorra. Però ho és molt més la guerra santa amb el Jesuset al fons, la voluntat d'estrall feta venir del fons de l'humil establia! La feblesa dels homes, lligada als déus per adquirir aparences de vigor, torna els déus febles, mers fantasmes, i la llum fantasmal baixa a la terra per a crear-ne més. Aquí en tens un! Gomà, Gomà, fes-te enllà, ridícul fantasma horrible!

Tot són fantasmes, doncs? No tot. En els més ben intencionats moviments dels homes hi ha la corba d'afluixament que cria fantasmes, mentre les natges cerquen el tou; però de l'empenta inicial resta algun cor ardent de fe, alguna ànima plena d'anhel i decisió, esvaïdors de fantasmes. I en el cristianisme no? En algun cristianisme d'algun país, tal vegada. Però allí no? Allí? Oh déus! Allí ni en els cristians ni en els anticristians. ¿Com vols que s'esvaeixin els fantasmes del gran canyet on l'ideal és la mort dels altres i la pròpia corrupció?

C. A. JORDANA

POLITICA INTERNACIONAL

PARADISOS NORDICS

Hom sent de tant en tant necessitat d'allunyar-se del continent apestat de la ronya feixista i sojornar per les boires misterioses de les regions àrtiques. És una mesura d'higiene. Avui passem els ulls per Islàndia, l'illa desconeguda que ha tingut en dues ocasions la gentilesa d'enviar la seva modesta contribució al sosteniment de la població de l'Espanya republicana.

El dia primer de desembre Islàndia celebrava el vintè aniversari de la seva independència, de la seva nova vida com a Estat lliure i sobirà. No és pas que Islàndia s'hagi estrenat ara en la professió d'amor a la llibertat i en la proclamació de la seva personalitat inconfusa. Des de l'any 930 al 1263, Islàndia fou una República independent. Aleshores va unir-se a Noruega, fins que, el 1381, totes dues passaren a poder de Dinamarca. Quan Noruega va poder-se separar de Dinamarca, el 1814, Islàndia va seguir sota el domini d'aquesta. Fins que, el 1918, la seva independència fou totalment i solemnement reconeguda per Dinamarca, i Islàndia va tenir la deferència de demanar al rei de Dinamarca que volgués fer-li de poder moderador, a distància, per uns quants anys.

Islàndia no té exèrcit, ni marina, ni fortificacions, ni deute públic, ni obrers parats. La seva superfície és tres vegades la de Catalunya, i la seva població és de 110.000 habitants. Des de la victòria electoral dels socialistes el 1934, aquests porten el govern de la nació en col·laboració amb els agraris. El poble és feliç i relativament ric. El clima, malgrat la posició septentrional de l'illa, no és extremat.

Països com Islàndia són un exponent simple dels efectes immediats i remots de les fluctuacions socials i polítiques sobre el cos viu de la nació. Islàndia parla la llengua dels "Eddas" i els "Sagas", com mil anys enrera, en la seva pristina puresa. La llengua danesa és coneguda com a llengua forastera malgrat ésser la llengua dels dominadors centenaris. La penetració política dels danesos no havia aconseguit filtrar gaire endins. En canvi, el monopoli de la indústria i del comerç per part dels danesos havia gradualment depauperat i reduït la població. Set-cents anys enrera la població d'Islàndia era aproximadament la d'avui; en canvi, el cens del 1785 va demostrar que la població d'Islàndia s'havia reduït a 40.623 habitants. És una bona prova que la llibertat és vida. No és necessari estimular la natalitat ni subvencionar les famílies nombroses. La llibertat és abundància i creixença segura.

Pel juny del 1930 Islàndia va celebrar el milenari de la constitució del seu "Althing", el seu Parlament, que fou la primera assemblea legislativa que s'ha conegut i sobreviscut a través de totes les dificultats i peripècies. En aquells dies, des del nostre enyorat setmanari "Justícia Social", vàrem dedicar a Islàndia l'homenatge que mereix la seva conseqüència liberal i progressiva. Avui, quan hom contempla els estralls de la barbàrie feixista i totalitària, hom es pregunta si aquests paradisos nòrdics també es contaminaran de la malura. A la pacífica i gentil Dinamarca, aquests mateixos dies, s'escau que Hr. Víctor Puerschel, figura preeminent del partit conservador, ha abandonat aquesta disciplina amb el propòsit, segons sembla, de fundar una facció de tendències nazis i totalitàries. De moment no l'acompanya l'èxit, i hom creuria que no és possible que aquella civilització estilitzada pugui revertir a la salvatgia i primitivisme de les allaus italianes i teutones.

Les nacions escandinaves, Islàndia, Noruega, Suècia, Finlàndia i Dinamarca, tenen, des de l'any 1930, signat el pacte comú de no recórrer mai a la guerra entre elles i de sotmetre tots els conflictes a arbitratge. Però no és un paperet de més o menys valor, com els que signa avui Hitler amb les democràcies occidentals esporuguides. És el reconeixement de les seves pràctiques i habituds, que arriben a extrems com el poder-se separar Suècia i Noruega, el 1905, sense violències i sense rompre les antigues amistats, i com el de reconèixer Dinamarca, el 1918, la independència d'Islàndia, sense que aquesta, per un sol moment, hagués de recórrer a pressions ni protestes i pogués oferir al monarca danès una continuació digna del seu rol decoratiu i sumptuari. Pensem, però, que Islàndia, com Dinamarca, no tenen analfabets; que Islàndia és, dels països del món, un dels que té la quota de capital per càpita més elevada; que malgrat el clima i la topografia del país, té una xarxa excel·lent de carreteres per on transcorren els automòbils, que han passat a ésser objecte de fàcil possessió per als islandesos; que estan a primer rengle pel que toca a aparells de ràdio i comunicacions telefòniques, i que, malgrat trobar-se prop del Pol, la premsa abunda i és llegida, i que són molts els ciutadans d'aquella Arcàdia feliç i remota que segueixen amb interès la tragèdia d'Espanya i ajuden en proporció a les seves forces per tal que el poble espanyol resisteixi i triomfi.

M. SERRA I MORET

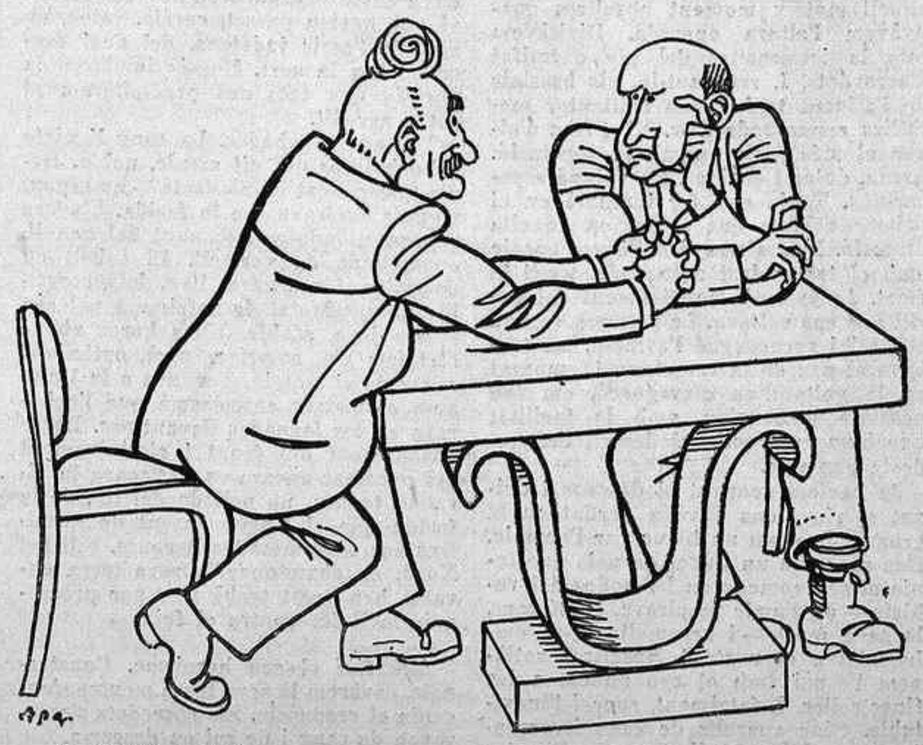

COLONIES, per Apa
— Què us sembla si li oferíem Madagascar?
— No em sembla malament... però? i si li oferíem les illes Britàniques?

(c) Ministerio de Cultura 2006

La història continua

Clemenceau i el tractat de Versalles

Avui els episodis de la Gran Guerra són un eco llunyà en el fons dels nostres records. La pau reparadora de tants neguits i de tanta tragèdia, ens havia fet oblidar aquells quatre anys durant els quals, dia a dia, gota a gota, Europa s'anaa dessagnant.

Oficialment, el món ha passat dinou anys gaudint d'una pau paradisaca; dinou anys de tranquillitat garantida i sostinguda per un Tractat que el món, fins fa poc, ha tingut per intangible, però de la intangibilitat del qual dubta d'un parell d'anys ençà. És clar que si escolteu les sirenes de Ginebra, us informareu que gràcies al Tractat de Versalles, del qual ha pres peu la Societat de Nacions, la pau ha estat possible en el curs dels dinou anys transcorreguts.

La pau d'Europa! Què vol dir aquest mot? ¿És que en realitat Europa ha estat en pau en el curs d'aquests dinou anys? ¿És que en realitat el Tractat de Versalles ha donat de si tot el que d'ell esperaven Clemenceau, Lloyd George i Wilson? ¿És que en el curs d'aquest temps Europa no ha viscut trasbalsada per les activitats bèl·liques dels països militaritzats sota la nova fórmula imperialista, imposada per les dictadures? ¿És que no hi ha hagut activitats bèl·liques en països com Alemanya, directament afectats pel Tractat de Versalles? ¿És que no hi ha hagut una guerra constant, sorda, declarada per les dictadures contra les democràcies? ¿I la invasió de la conca del Rhur per les divisions alemanyes comandades per Hitler? ¿I la guerra d'Abissínia, primer assaig per una acció àmplia i directa contra els estats democràtics, per tal de satisfer apetències de domini inconfessables i del tot injustificats? ¿I la guerra d'Espanya, assaig general dels exèrcits de Mussolini i de Hitler, per una guerra gran? ¿I l'ocupació d'Àustria i de Txecoslovàquia pels exèrcits alemanys? ¿I l'amenaça que plana damunt Romania, Alsàcia Lorena, Tunis, Còrsega i Niça?

Davant aquesta acumulació de fets, hom es pregunta de què han servit el Tractat de Versalles i tots els que d'ell s'han derivat per tal d'intentar garantir la pau. Hom va creure que a Versalles, els aliats triomfadors, lligarien de peus i mans Alemanya, impossibilitant-la de poder refer el seu arsenal bèl·lic i acabant per tant amb el pesombre d'una Alemanya sempre disposada a emprendre una acció armada.

Tot això no s'ha realitzat. L'Alemanya imperialista, provocadora, sanguinària, ha despertat de nou, més armada que mai, més amenaçadora i provocadora que mai. En el curs dels dinou anys transcorreguts, el perdó dels exèrcits triomfadors — exèrcits de la llibertat que lluitaren per la defensa del dret, la justícia i per tant de la democràcia — que es negaren a envair Alemanya i repartir-se-la, únic mitjà — opinaren molts — de poder destruir l'esperit bèl·lic de la raça teutona, als dinou anys, un nou Bismarck, un nou Kayser, torna a llançar els exèrcits alemanys a la guerra.

De què, ha servit, doncs, el Tractat de Versalles? Ha fracassat? És en realitat insuficient per a mantenir la pau a Europa? Segurament que aquestes preguntes, que nosaltres ens fem avui, ja se les feren altres deu anys enrera, quan, esparverats, presenciaren el rearmament alemany amb la tolerància dels països signataris del Tractat.

La sang amb què han estat escrits els capítols d'aquesta història de terror iniciada a principis del segle actual, és encara massa fresca perquè puguem judicar-la les generacions que la vivim. Hi ha trenta anys d'aquest segle que pel que significaran en la història del món i per les conseqüències que poden tenir en el futur de la humanitat, necessitaran un transcurs de temps més llarg per a apaivagar els esperits. I si no som nosaltres els cridats a historiar la nostra època, tampoc podem escriure a les palpentes sobre el Tractat de Pau i les persones que el validaren.

Per això avui, que tantes coses en lliguen a la guerra passada, perquè amb tot i els anys transcorreguts no fem res més que sofrir les conseqüències d'ella, és interessant escoltar la veu del governant que va portar els aliats a la victòria i que junt amb Wilson i Lloyd George va estructurar el Tractat famós: Georges Clemenceau. Paraules profètiques, llegat que deixà a la humanitat l'any 1928, poc abans de morir.

"Se m'ha censurat — diu Clemenceau en les confessions fetes al seu secretari Martet — l'haver signat massa aviat l'armistici i haver impedit, així, que les tropes franceses envaïssin Alemanya. Quina monstruositat! En primer lloc, l'armistici és una qüestió militar i, per tant, únicament els militars són els que estan en condicions de poder dir si es pot o no parar el foc. I bé; ¿què em va dir Foch? Foch va dir i repetir: "Els alemanys demanen un armistici, podem i hem de concedir-los-hi." Per això hi havia tres raons essencials. Primer: perquè les tropes estaven ja físicament fatigades; segon: perquè el continuar la guerra ens hauria costat, potser, cent mil homes més — que no deixen d'ésser cent mil homes — i perquè els alemanys ens ho concedien tot: lliuraven els canons, els fusells, els presoners; evacuaven França i Bèlgica. Podíem continuar pel gust de vessar sang?

"A més, estava convingut — i sobre això havíem contret els solemnes compromisos pels quals el Estats Units havien entrat a la guerra — que una vegada acceptats els catorze punts de Wilson deposaríem les armes. Els "boches" ens acceptaven els catorze punts. Què fer, doncs? Continuar la guerra malgrat això? Des d'aquest moment no hauríem tingut Alemanya en contra sinó també el Estats Units, Anglaterra!... Quina bogeria!

"Fa vuit anys que vaig deixar el poder. Fa vuit anys que Briand i Poincaré gasten el temps a asseure's al voltant d'una taula per fabricar amb els nostres enemics i els nostres aliats d'ahir, muntanyes de tractadets de pau. Doncs bé; cada vegada que s'aixequen, es donen compte que no han obtingut res, al contrari; han concedir a Alemanya milions, milers de milions que es converteixen en canons, vaixells, avions...

"Els fracassats de la política i del periodisme em retreuen que vaig obtenir poca cosa. I jo opino que no, que he obtingut tot el que havia d'obtenir. Ah, però és que el valor d'un Tractat resideix en la seva aplicació! I ells, què han fet? Res; discursos! I quants discursos!

"D'acord amb les clàusules del Tractat de Pau, quan jo vaig sortir del poder, els alemanys ens retornaren Alsàcia i Lorena, les tropes franceses ocuparen la vorera esquerra del Rin, varen ressuscitar Polònia i Bohèmia, foren eixamplades Romania i Sèrbia...

"Després d'això vingueren Millerand, Millerand! i altres i el Tractat fou enderrocat. Han decidit de realitzar el que quedava per fer i que es repartia entre els mesos i els anys venidors. Menys de quinze dies abans de deixar jo el poder renunciaren a l'extradició de Guillem II i de tots els que incendiaren i saquejaren... Alemanya estava obligada al desarmament. A Spa i a altres conferències, els concediren pròrrogues i més pròrrogues; l'alliberaren de les comissions inspectores, i ara veiem com l'exèrcit "boche" es reconstrueix, les fàbriques "boches" produeixen canons, metralladores i a tot el món li sembla bé.

"Més encara. El Tractat obliga Alemanya a lliurar-nos carbó gratuitament... A Spa els nostres es comprometeren a lliurar a Alemanya, a canvi d'aquest carbó, dos mil milions, i Millerand els els va lliurar. El Tractat obligava Alemanya a pagar vint mil milions de marcs or abans de no recordo quin mes del 1921; el dia del venciment, els "boches" devien, encara, dotze mil milions... I bé, els digueren: "D'aquests dotze mil milions ens en pagueu a l'acte mil milions i els altres onze mil es confondran amb els altres del deute i per a pagar-los tindreu setanta anys de coll!" Deu, vint, trenta bogeries per l'estil. El Tractat ha estat esbocinat. On el Tractat deia cent mil milions, Poincaré, Briand, Millerand i els seus successors han dit: "No, no, és massa, doneu-ne trenta mil i donarem per pagada la resta." En poques paraules; han retornat als "boches" tot el que jo els vaig arrencar. Després han dit contra el Tractat tot el que podia desprestigiar-lo fins a fer-lo inservible. He comès el greu error de tenir vuitanta anys el 1920. Si n'hagués tingut vint de menys haurien anat amb més compte.

"Per què no vàreu intentar desunir Alemanya." També m'han fet retret d'això. Desunir Alemanya! Recordo que en una ciutat renana ocupada per una guarnició francesa, a la vista dels nostres soldats i dels seus caps, els ciutadans "boches" s'apoderaren dels renans que volien instaurar i mantenir relacions diplomàtiques amb França — la gran pensada de Mangin i Poincaré — i els degollaren, els estriparen... Coses horribles! Desunir Alemanya!...

"Això és com els que m'acusen del crim d'haver-me acontentat amb les fronteres del 1870. Haurien volgut les de Carlomagne!

"Jo sé el que em va costar obtenir el Sarre; i bé, ¿què han fet del Sarre? Caldria preguntar a Poincaré i Briand què han fet del Sarre. I a la vegada preguntar-los què pensen fer d'Alsàcia,

"Que ha fracassat el Tractat de Versalles? Jo vaig demanar l'ocupació de la Renània per un període de quinze anys. I bé, nosaltres ocuparem la Renània sols amb la finalitat de vetllar per l'execució del Tractat. Si els "boches" compleixen els seus compromisos — ens dèiem — nosaltres ens n'anem, si no els compleixen ens quedem; ens quedem per més de quinze anys, ens quedem cent anys si és precís fins que ens hagin pagat el que ens deuen i això en virtut dels articles 428, 429 i 430 del Tractat, l'existència dels quals sembla que no sospita ningú. Però, qui l'ha llegit el Tractat? I si una vegada hem evacuat la Renània els "boches" violen els seus compromisos, tornem a ocupar-la en virtut dels dits articles. Llavors, què més es vol? No tenim ja el Rin? ¿Volen que l'ocupem definitivament? En aquest cas, parlem francament i pronunciem la paraula "anexió". Però és aquesta una paraula que Foch i Poincaré defugen de pronunciar-la. Es donen compte que aquesta paraula ja no és del nostre temps. Anexionar-nos la Renània? Això hauria estat tant com renegar de tots els principis per la defensa dels quals ens havíem batut. Després de vèncer amb l'ajut dels anglesos i nord-americans, era dir-los en el moment d'acabar la tasca — i d'acabar-la feliçment gràcies a ells: "Ara prenem això i allò." Anglesos i nord-americans haurien pogut contestar: "Dispensin. El que vostès volen agafar no pertany a vostès sols... Hem abatut la fera entre els tres." Quina conclusió, llavors, de "la guerra per l'alliberament dels pobles". Seguiria havent-hi pobles oprimits: l'opressió pesaria ara sobre els "boches". Jo no podria posar mai la signatura al peu d'una monstruositat així. La pàtria sols té interès quan representa una idea. ¿Quina idea hi havia en tot això?

"Ara els "boches" fins i tot comencen a parlar de refer els seus dominis colonials. Seguralment també es sortiran amb la seva. Quan un poble ha fet el que han fet els "boches" a Bèlgica i a França, no pot sortir dient: "Volem civilitzar Àfrica." El món ha de començar per civilitzar-los a ells. Estic segur que aviat els "boches" ens tornaran a caure al damunt. Ho faran quan creguin arribat el moment oportú.

"El Tractat no és famós, estic disposat a reconèixer-ho, però d'ell Alemanya n'ha sortit aixafada, desarmada, sota l'amenaça dels nostres canons. Ara es dóna el cas que els nostres governants l'han ajudat a refer-se."

Aquest era el pensament de Clemenceau; clar, precís, terminant. El Tractat tenia suficient abast per a impossibilitar el ressorgiment de l'Alemanya imperialista. N'hi havia prou amb mantenir els punts del Tractat fins al final. Ja ho diu ell: "El valor d'un tractat resideix en la seva aplicació."

No ha fracassat, doncs, la lletra del Tractat, sinó els homes que havien de fer-lo complir i aquesta defecció ha fet possible que una pau de segles, potser eterna, no hagi pogut durar un quart de segle.

Quin pressentiment el de Clemeceau quan moments abans de morir va dir: "Sento soroll de ferrissalla i repiqueig d'esperons. Veig els exèrcits prussians que tornen. La misèria, la fam, la mort..."

Els exèrcits alemanys ja han tornat, ja estan a les portes de França, no a les del Nord, avui inexpugnables gràcies a la línia Maginot, sinó als Pirineus, avui la part més vulnerable de França, degut a la invasió d'Espanya pels exèrcits italo-alemanys.

Si el "Tigre" visqués aquests dies d'angoixa, maleiria els qui es varen vendre la pau per un plat de llenties.

* * *

Georges Clemenceau assenyala amb el dit com un dels responsables més directes del boicot fet al Tractat de Versalles, a Aristides Briand, un altre polític vell de la seva època, encara que pertanyent a una altra escola política. També liberal, també demòcrata, però de procediments polítics del tot diferents.

Clemenceau era l'home recte, que volia arribar al final de les coses obrint-se pas amb la veritat, la raó, la justícia i el sentit comú. No tolerava els mangonetjos i les solucions apuntades amb agulles. Per això tenia pocs amics i molts enemics, am bla majoria dels quals es mostrava irreconciliable. Per aquests, Clemenceau era "El Tigre".

Briand era un polític d'escola, un polític de guant blanc. Hàbil, amable, polit en el parlar, gran psicòleg que sabia jugar amb les paraules i els conceptes fins a portar l'aigua del contrari al seu molí.

Era el primer pacifista del món; potser per això el seu pas pel govern francès l'any 1915 no va deixar rastre. ¿No era aquella la seva hora? Almenys no era el seu ambient.

Setanta anys, carregat d'espatlles, un front ample i serè, mirada dolça i profunda i una densa cabellera blanca que li queia fins damunt les orelles.

Per Clemenceau, polític de lluita, els anys eren un destorb; per Briand, home de pau, els anys i aquesta testa venerable es convertien en dos aliats preciosos.

Briand cercava la pau acostant-se a Alemanya; Clemenceau, la pau la volia mantenint l'estatu-quo del Tractat de Versalles.

Els anys transcorreguts han donat la raó a Clemenceau. Ell coneixia els alemanys com ningú. Va començar-los a conèixer l'any 1870 quan enlloc del "fuhrer" actual, Alemanya estava sotmesa al jou del canceller Bismarck.

Si l'any 1918 els aliats haguessin imposat una pau de ferro, avui Europa estaria tranquil·la i no hi hauria qui somniés amb imposar el domini dels setanta milions de teutons aris damunt els quatre-cents milions de ciutadans que aproximadament poblen Europa.

Lluís MELÉNDEZ

Finestrals de la guerra

Escardots sangonosos

Extremadura. Sol inclement i natura morta. Absència absoluta de vegetació. a tot el llarg de les nostres posicions. Escardots i pedres. Però escardots petits, miseriosos, insignificants. I les pedres — millor dit, el rocam, — irregulars, petites, també, com les crestes dels galls incipients. Així que vàrem depassar el Zújar vaig reviure les descripcions que dels deserts romanesos fa Panait Istrati en "Los cardos del Baragan". Enmig de tanta desolació he tornat a assaborir aquella lectura, i la pròpia tragèdia m'ha ajudat a encarnar la que pinta magistralment Istrati. No desdiria en res com a allegoria a l'actual situació de la regió extremenya. A cada pas del desert — mar rossa, mar daurada, amb marejada alta, allargassada,—proves irrefutables d'una lluita acarnissada, a cos descobert. Ací i allà grapats de pedres, que l'home, amb els nervis tensos, aplanat a terra, atansava amb mans i peus per resguardar-se la testa de la pluja de bales que zumzejaven a frec d'orelles. Terra escarbada per ungles humanes. A cada punxa d'escardot hi ha florit i s'hi ha mustigat una gota de sang.

En el pla morí el meu company. El vehicle on ell viatjava traspassava el llit pedregós del riu, de fàcil accés, per tractar-se d'un riu de filtracions. En aquell mateix moment nosaltres guanyàvem l'altura oposada. Divisàvem tota la immensitat del pla encatifat d'escardots. I, retallant-lo, els bassiols de l'afluent tenien una brillantor metàl·lica emmarcada d'or. Ni a frec d'aigua el més petit senyal de vegetació. Arreu, dolor i espines. No volgué esperar-nos. Tenia què fer i muntà en el primer vehicle que anava en aquella direcció. I nosaltres li donàvem encalç amb el temps just de sorprendre-li la mort. Jo ja tenia coneixement del perill que ens voltava. La primera vegada que m'hi sorprengué l'aviació, em trobava al peu de la carretera, i, emparat en la volta d'un clavegueró, em fou possible presenciar, amb la facilitat que hom escorcolla el desert, l'esquadreta enemiga.

Ja havíem guanyat el descens i deixat el riu i ens havíem perdut en la grogor. Ja érem un blanc per l'enemic. Ens precedia un núvol de pols que tenia el seu començ en les rodes del vehicle — on l'amic respirava, indiferent, la seva mort, — i arremolinant-se embolcallava el nostrefi Nosaltres sotjàvem l'espai amb el cap abocat a les finestrelles. I, fatalment, succeí l'inevitable. Cinc aparells de caça irromperen en e lpla, sorollosos, rasos, portadors d'un alè de mort.

El nostre cotxe parà en sec i n'eixírem disparats com uns coets encesos. Ens dispersàrem pel pla, i ajaguts a terra, suspesa la respiració espiàvem de reüll el blau nítid del cel on papallonejava el nostre instant darrer.

La bonior dels motors persistia i el zum-zum dels dispars ens taponava les orelles. Al nostre entorn ascendien nuvolets diminuts de pols, com si la flor dels escardots, despresa, lliure, es determinés a granar en l'atzur, també. El vehicle on anava l'amic seguia la seva marxa, dejú del perill imminent que corria. Les cinc avionetes l'atacaren de ple i aviat sortí de la llinda del camí i es deturà enfront a cap ruta, com un navili atrancat en un banc de sorra. Ningú no n'eixí. Nosaltres continuàrem immòbils, de boca-terrosa, i solament alçàvem un xic el cap per a dominar la situació. L'esquadreta tornava a evolucionar en renglera, un darrera l'altre, per on nosaltres estàvem. Els escardots ens martiritzaven la carn, però la proximitat del perill ens agullonava més profundament. Jo tenia la sang aglutinada als polsos i em mancava l'alè. Travessava un d'aquells moments fugaços que et fan reviure tot el passat instant per instant; així que t'emmelangeixes en la contemplació d'una cara amiga, s'interposa ja el rostre odiat; així que et somriu plàcidament una escena entendridora, se t'arrapa al cor un fet dolorós. La suor i la terra ens transfiguraven els rostres. Així que havien passat, corria, veloç, en ajut de l'amic indefens, del qual desconeixíem la sort. Només iniciaren la partida que tots ens precipitàrem al cotxe agredit.

Tot era endebades. La sang li eixia a borbollons del pit ample, noble. Devia haver alçat la mà dreta — un segon, mentre expirava — a la ferida. Llavors reposava, indolent, damunt del genoll, constel·lada de vermell. El cabell en desordre, i oscil·lava, lleu, imperceptible, un ombrejat de sofriment pel seu rostre jove, afable. Unes hores abans l'havíem vist somriure serè, optimista, segur de si mateix. Tornava a la lluita amb el mateix entusiasme que l'arborava en les jornades llevantines. Entre l'acabament del front i el naixement del pentinat encara es destacava la cicatriu tendra, no pellada del tot, de la ferida que el tingué absent de nosaltres per dues mesades llargues. Fill del Nord, en abandonar la seva terra envaïda ben prest trobà lloc per prosseguir la lluita contra el feix.

Allà finí el seu heroisme. Consternats, cavàrem la seva fossa mentre s'encenia el crepuscle. Els escardots s'amaraven de sang i de sol en desesma.

Llorenç COSTA

Front d'Extremadura.

Les característiques de cada poble

Hi ha gent que no capeix com una doctrina internacional pot ésser aplicada amb la mateixa eficàcia als climes més diversos i oposats. Ha vist la seva realització en uns pobles i ha constatat les particularitats que els caracteritzen, i considera que no és possible que els restants països de la terra puguin adaptar-se a aquella forma de plasmació de la doctrina; mai no se li ha ocorregut, a aquesta gent, de plantejar-se el problema a la inversa i d'estudiar les possibilitats d'adaptació, no dels pobles al sistema, sinó del sistema a la manera d'ésser de cada poble. Hem conegut persones que en tornar d'un viatge a la U. R. S. S. o després de meditar sobre la psicologia dels habitants de les Repúbliques soviètiques i l'aplicació que el comunisme hi té, han cregut estar convençudes, a pesar de la bona impressió que la Pàtria del Proletariat els ha causat, que hi ha coses que a casa nostra no serien mai acceptades.

És evident que les doctrines no poden posar-se a la pràctica d'una manera estandarditzada, sinó amb la flexibilitat dictada per les peculiaritats de cada lloc i hora. El clima de la Mediterrània no és el mateix que el de la Mar Càspia, ni el de l'Atlàntic pot parangonar-se amb el del Pacífic; la civilització asiàtica és molt distinta de l'europea i, àdhuc, dintre les mateixes Àsia i Europa hi ha diferenciacions essencials; segons se sigui anglosaxó, germànic, eslau, llatí, semita o mongol, per exemple, es porta al damunt una empremta que és molt més profunda en l'aspecte moral que en el físic. Tot això són fets innegables que en cap ocasió no poden ésser oblidats ni negligits. Cada poble, cada nacionalitat, té la seva manera d'ésser, inconfusible amb les peculiaritats dels altres, i la vida, d'una manera global, s'ha d'emmotllar a aquelles característiques racials. Són precisament aquestes diferents maneres d'ésser el que dóna als pobles llurs fesomies i l'estabilitat com a entitats collectives i, també, el que dóna personalitat social als individus. Per això no és possible que existeixi veritable justícia ni que hi hagi harmonia mentre restin pobles sotmesos al regiment o a la tutela d'organismes polítics centralistes. Tots els pobles han de gaudir de la llibertat necessària per a desenvolupar-se sense traves; és primordial per a poder establir l'equilibri al món.

El socialisme ho té perfectament en compte i ho considera bàsic. L'exemple de la U. R. S. S. ens alliçona. La U. R. S. S. es unió de Repúbliques, i les característiques racials de cada país soviètic se senten satisfets amb perfecta llibertat. Els fonaments de la futura unió internacional de pobles estan ja posats.

La doctrina marxista no és un cinyell que obligui tothom a adaptar-se a la seva mida única. Les Repúbliques soviètiques l'aplicaren d'acord amb llurs necessitats, i el transcurs del temps, els anys d'experiència, han fet les esmenes i retocs que esqueien; als altres llocs, les particularitats de cada país hauran de decidir l'adaptació convenient per a la major eficàcia.

Tots els pobles han d'ésser lliures i regits segons llur tarannà. Aquest és un principi inqüestionable que la III Internacional defensa i lleialment practica.

J. ROURE-TORENT

(c) Ministerio de Cultura 2006

LAUSANNE

NOTES DE VIATGE

La capital del País de Vaud, un dels vint-i-dos Cantons de la Confederació suïssa, és neta, polida i endreçada, sense baluernes pels carrers ni anuncis a les cantonades, i s'ofereix al viatger curulla de naturals belleses, amb les gràcies més subtils de la vida ciutadana.

Situada en terreny accidentat, sobre turons i fondalades de les ribes del llac Leman, té vies costerudes com la superfície de la fruita madura; escales, ponts i un funicular que lliguen els desnivells urbans; i cases a les quals podeu entrar per un carrer que comunica amb la planta baixa i, al mateix temps, per una arcada que uneix l'edifici amb una via arran de la teulada o del pis més alt.

Enmig de comarques que relacionen terres de llengua francesa amb la Suïssa alemanya, la seva arquitectura mostra, de vegades, reminiscències mediterrànies. Així i tot, domina la construcció de país nevat, de senzilles figures geomètriques, amb sòcols reforçats, parets nues i cons i piràmides a la teulada. Als barris exteriors els immobles destaquen conjunts de pujols i minúscules valls prop dels Alps famosos; i els jardins, on abunden els pivets, es revelen seriosos i discrets, d'una discreció fina i austera com d'una dona que ha passat moltes penes i ha arribat a la trentena.

D'uns cent mil habitants, no té el bellugueig de Marsella, ni el tràfic intens de Londres, ni el moviment interminable de Berlín, però els seus carrers són moguts pel dinamisme dels suïssos, que fan planera i espiritual l'estada dels turistes que hi arriben tots els dies.

No apareix francesa com Ginebra, ni sembla alemanya com Basilea. No és enyoradissa com Lyon, ni alegre com la Niça carnavalesca. Més aviat posseeix aquestes condicions foses en una sola, plena de noblesa i distinció, que és la psicologia característica dels habitants del País de Vaud. Psicologia o funcions de l'ànima que volen dir cultura, humanisme i civilització, que es nota en el tracte social, en els costums polítics i en l'apreci que senten per la vostra vida interior.

Per a estimar-vos no us pregunten de quin poble sou, ni les idees que defenseu, ni quina és la vostra religió. *Cogito, ergo sum*, deia Descartes. "Sou home, doncs amb això n'hi ha prou, pensen en aquell lloc.

Llur posició liberal, de respecte i consideració per a totes les idees i religions, tal volta com un dels efectes de les lluites dels temps de la Reforma, és realment corprenedora.

Un diumenge que llegíem a la premsa els actes relacionats amb creences i posicions individuals davant els problemes de l'existència, només a la *Feuille d'Avis*, diari que no pertany a cap grup polític, amb capelles, sinagogues i altres llocs de reunió, comptàrem tretze diverses confessions. Però M. C. Rieben, periodista de la localitat, després d'algunes investigacions trobà que arribaven a la vintena. ¿En quina ciutat d'Europa ocorre això?

No obstant, el que la fa més atraient per als mestres és el nombre d'infants que allotja, de totes les nacions. Uns d'Anglaterra, d'Austràlia, o de Nord-Amèrica. Altres d'Alemanya, d'Àustria o de la península escandinava. Uns tercers, de l'Est d'Europa, d'Àfrica, de l'Índia, la Xina, o el Japó, per no citar més procedències. Hi van a aprendre la llengua francesa, a estudiar el segon ensenyament, a preparar l'ingrés a escoles oficials de la República helvètica, o senzillament a conèixer món i rebre educació en terres estrangeres. Per això, amb els Cantons que la volten, compta amb més institucions de caràcter internacional, destinades a nois i noies, que França, Bèlgica i Itàlia juntes. *The tow owes its reputation as a residential place to its excellent schools*, llegiu en llibres per a viatges, en hotels d'Anglaterra.

El fet no es deu exclusivament a la propaganda comercial d'aquells centres, com podria semblar algunes vegades. Per a moltes persones que han copsat climes contradictoris de mars i continents, el millor de l'educació no és el mètode Decroly, admirable sota molts punts de vista; ni les orientacions de l'escola activa, base de la pedagogia moderna. Ni el laboratori tècnic, on es pesa i mesura el nen amb bàscules i cintes mètriques. Tampoc l'edifici de cabuda enorme, amb façanes opulentes i columnes grandioses. És una cosa menys pretensiosa, com l'intercanvi escolar entre diferents nacions.

No és que a l'urbs de la Suïssa romana funcioni esplèndidament aquell intercanvi, impulsat de manera sistemàtica per les oficines de l'Estat. Això seria una institució magnífica en tots els països, si més enllà dels seus inicis sabés desenvolupar-se fins a trobar els antípodes. Amb tot, degut a les Escoles Noves d'aquella regió, conegudes arreu del món, s'hi donen circumstàncies que pràcticament l'acosten a l'enyorada organització, quan els referits establiments s'omplen d'alumnes de tots els pobles.

Segons el parer dels alludits rodamons, teoritzadors de la formació de l'home, els xavals que han vist paisatges de tota mena, han conegut ciutats de força aspectes, han escoltat diversos idiomes i han viatjat en tren, vaixell i avió, tenen un concepte de la vida com no l'haurien atès en cap llibre ni conferència. Una cosa és el traçat d'un mapa o els termes d'una descripció. Una altra, el contacte directe amb pobles, rius i muntanyes de tots colors.

A la primeria els deixebles es troben estranys a la per a ells nova població, però després hi adquireixen amistats, comprenen la llengua autòctona i s'adapten als costums dominants. El que semblava sense expressió s'omple de gràvides significacions. El casal antic fa reviure coses pretèrites; la fesomia que no deia res suggereix conceptes que s'entreveuen; i les cartes als familiars ja no expliquen contrastos sentimentals.

A la vegada, la població acollidora en toca les conseqüències. Els hispanòfils surten de gent que han estat a la Península ibèrica; com els germanòfils, d'estudiosos que han viscut en indrets d'Alemanya. Per una cosa o altra, a París, que coneixen aquests efectes, inventaren primer que ningú la Ciutat Universitària.

A més a més, si es tracta de petits, la collectivitat, sense adonar-se'n, agafa inquietuds de pedagog i preocupacions de mare.

— *Qu'as-tu, mon chéri?* — diu al bordegàs arribat de Nantes.

— *Questo bambino mi fa ridere* — si és d'atmosfera italiana.

Per això el dia que els polítics s'adonin del paper de les poblacions amb mainada estrangera, treballaran perquè al país hi hagi casos com Lausanne.

Suposem que en època normal, per intercanvi de minyons, per haver creat Escoles Noves o per una altra causa, a Barcelona — *the most cosmopolitan city in Spain*, que diuen les guies — tinguéssim centenars d'*enfants*, de *boys*, de *fanciulli*, o de *knaben*, posem per cas, que amb llurs veus cristallines alegressin les

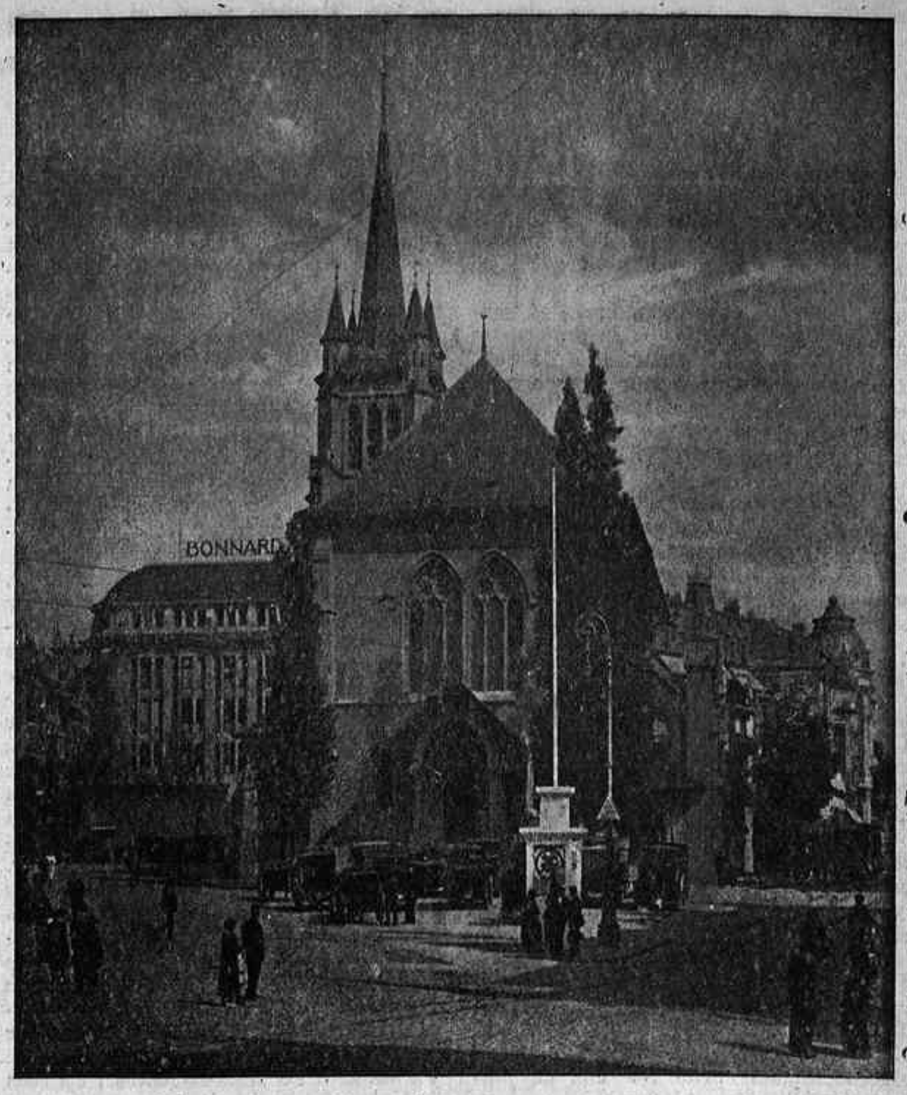

Rambles, els camps d'esport i els carrers de la ciutat. Suposem que juguessin a Montjuïc, corressin pel Tibidabo, saltessin per Montserrat, nedessin a Casteildefels i anessin a estudiar amb la nostra mainada. Quin goig per a l'esperit i quina glòria per als ciutadans! El prestigi de la capital repercutiria en les generacions futures i brillaria com un sol inextingible la idea de Catalunya.

Pere LLOBERA

L'ESCOLA NOVA

4: L'ensenyament extraescolar

L'ensenyament extraescolar és un complement de l'escola graduada i té finalitats ben concretes. A ell corresponen l'educació artística, la cultura física i esports, el servei de biblioteques i la tasca de propagació tècnica i professional.

A mesura que l'infant adquireix aquell grau de capacitat intellectual que perfila el domini dels sentits, sent la necessitat imperiosa de donar satisfacció als imperatius categòrics de l'esperit, endinsant-se en els dominis de l'art. L'escola, doncs, ha de satisfer aquesta sana a- bició de l'escolar per mitjà d'una tasca eficient i ben ordenada que respongui a finalitats pràctiques i que serveixi, alhora, de camp d'experimentació dels alumnes de les escoles professionals, tècniques i artístiques.

A aquest propòsit l'Escola Nova ha realitzat assaigs, que prendran estat normal i permanent en tots els aspectes dintre de cursos propers. Pel que fa referència a la qüestió artística, els alumnes de la Institució del Teatre i de l'Escola de Música haurien de donar, en el nostre cas, concerts periòdics i representacions teatrals al mateix local de l'escola. També haurien d'establir-se les sessions normals de cinema educatiu i de dibuixos; organitzar els grups infantils dedicats al conreu de les cançons amb gestos i establir les classes normals de dibuix, amb les consegüents exposicions mensuals i la general de fi de curs. Cal destacar, també, les sessions de recitat i lectura comentada.

Tota aquesta tasca, moguda dintre d'una organització complexa i variada, per tal d'atreure l'atenció de l'escolar i satisfer les necessitats dels qui es sentin impulsats a ella per imperatius espirituals, contribuiria a l'educació dels sentits i desvetllaria, en cadascun dels infants, peculiars aficions que han d'influir poderosament en la formació total de l'home que l i ha en embrió en cada infant.

Com a complement de la tasca artística que es desenvolupa en els grups escolars de l'Escola Nova hi ha la biblioteca, on l'infant troba llibres adequats a la seva capacitat retentiva i d'assimilació i de totes les especialitats. La biblioteca és regida per una comissió d'alumnes, sota el control d'un professor, car d'aquesta manera el noi adquireix l'hàbit al treball organitzat i es forma en el sentit imprescindible de la disciplina.

Per a estimular la facultat creadora de l'infant es publica — o hauria de publicar-se, — a cada escola o grup escolar, un butlletí en el qual es recullen els treballs gràfics o de composició dels alumnes. Aquesta publicació és un document d'inapreciable valor per als amants de la ciència pedagògica, constitueix un veritable camp d'experimentació per al professorat i és font d'estímul per a la població escolar.

Pel que fa referència a la cultura física, mentre no s'estableixi altre sistema d'organització general, l'Escola Nova satisfà les necessites més imperioses d'aquest sistema educatiu de l'organisme, per tots els mitjans al seu abast.

A part dels exercicis de cultura física que corresponen exclusivament al pla educatiu de l'escola i que tenen una relació directa amb el desenvolupament mental i corporal de l'infant, l'Escola Nova té al seu càrrec un vastíssim pla d'educació física, que ha de contribuir enormement a l'enfortiment de la raça, complementat amb la pràctica de l'esport, en els seus diversos aspectes.

Amb aquest propòsit s'ha habilitat, a la majoria de grups escolars, un camp destinat al conreu de tots aquells esports que tenen com a base l'enfortiment del cos sense lliurar-se a un exercici que violenti la naturalesa de cadascun dels infants conreadors. El professorat presta especial atenció a l'anàlisi mèdica del suposat jugador, tenint en compte les seves necessitats fisiològiques i orgàniques. L'atletisme, el futbol, el basquet, la natació i l'excursionisme són la base del programa esportiu de l'Escola Nova, mentre s'elabora el pla general de cultura física.

L'excursionisme, per exemple, té la doble condició d'esportiu i de pedagògic i és aplicat a l'escola partint d'una base científica de positius resultats. En primer lloc l'excursionisme contribueix a fer efectiva la vida de relació, fora del cl s de l'escola, entre els escolars, i, en segon lloc, constitueix una poderosa font natural d'estudis. L'excursionisme permet estudis directes sobre economia del país, usos i costums, mineralogia i botànica, etnografia, geologia i geografia, deixant de banda tots aquells coneixements que s'adquireixen en el curs d'una excursió i que culminen en elevar l'amor a la pàtria en un sentit universalista, puix que únicament aquell qui aprèn a estimar el poble on ha nascut sabrà respectar i enaltir la humanitat.

Les excursions van precedides de petites conferències sobre matèries susceptibles d'estudi i que serveixen d'orientació a l'infant. Complementen la part científica de l'excursionisme escolar, la visita organitzada a grans nuclis industrials i agrícoles, establint, d'aquesta manera, una relació directa entre la vida activa de l'escolar i l'activitat creadora del poble.

Per altra banda, tenint en compte la tasca de propaganda tècnica que realitza l'escola, aquestes visites periòdiques contribueixen a interessar l'infant en les branques principals de la producció, establint un nexe de connexió entre la capacitat creadora de la joventut i l'activitat productora del proletariat.

En realitat, la propaganda tècnica que es porta a cap d'una manera extraescolar consisteix a interessar l'infant en els diversos aspectes de y'economia, de la indústria i de l'agricultura per tal d'obrir les portes de l'escola tècnico-professional a la joventut estudiosa. Aquest és, indiscutiblement, un dels mitjans de més eficàcia per a crear una generació intel·ligent, apta i conscient, plenament capacitada per a la tasca de reconstrucció que seguirà a la victòria final de la nostra guerra d'independència.

Manuel VALLDEPERES

APUNTS

Carta d'un Combatent

"Molt estimat: M'ha fet una emoció gran saber que l'A. O. s'ha passat a nosaltres del camp enemic, on estava presoner. El cas d'en S... que tu em fas conèixer i que es passà per aquí on ets tu, és un altre que també mereix tenir-se en compte. Tu saps el perjudicats que han estat a casa seva. Amb tot i això, no ha vacil·lat gens a tornar amb nosaltres. Si l'home no pensés i no tingués fe en l'esdevenidor, ¿quina necessitat tindria de fer certes coses?

Jo admiro més aquests casos que molts d'altres als quals es dóna més importància. Un home, per exemple, que té la valentia de tirar-se sota un tanc, l'admiro. És una qualitat que no té tothom. A més, és una cosa espectacular. Homes com l'A. O., en S..., i d'altres, que més aviat han estat perjudicats, que cauen presoners i a la primera ocasió es passen al nostre costat, és que porten alguna cosa al fons de l'ànima; demostren que no obren perquè sí, sinó que pensen i amb els mitjans que què humanament disposen, contribueixen, d'una manera molt efectiva, i passant desapercebuts, a l'ideal, no doctrinari, sinó de l'home que és fill d'una pàtria, i l'estima per damunt de tot.

Jo considero que els sistemes econòmics ells mateixos s'imposen amb el temps. El que és necessari, és que l'home no perdi la noció de què és home, i vulgui ésser cada dia més home. Som tan bèsties que no ens donem compte de les qualitats que té l'home i no les sabem aprofitar.

En aquests moments, em ve al pensament el teu amic C. M. Sembla que l'home que val estigui predestinat a passar coses per provar la seva vàlua. Jo comprenc el desengany d'aquest amic, i crec fermament que això no serà causa perquè no continuï, més ferm que mai, el seu camí. Deixarà d'ésser aviador, però mai d'ésser home. Aquestes contrarietats, més aviat enforteixen, i un cop superades, fan que et sentis superior als altres.

Si et parlo així, és perquè crec haver tingut aquesta sensació. En el meu pensament hi ha una colla de coses viscudes, i d'altres que he pogut comparar amb les teves lletres, les quals m'han donat de la vida un concepte, no sé si equivocat. Mentre conservi dintre meu la satisfacció dels meus actes, seré un home feliç. Cada dia envejo menys certes coses que considero fanfarroneria i que potser són les que ajuden a convertir-nos en bèsties."

ELS GENETS DE CAP AL TARD

Era quan la nostra Brigada ocupava el sector de Sancti Spiritu, els darrers dies de la resistència, que féu possible la nostra contraofensiva per aquest front. Se sabia que la nit anterior la cavalleria mora havia arribat, en una incursió, fins el mateix pont del Xúquer. De seguida la brama corregué, pobles enllà, fins Almadén. La gent del poble, presa del pànic, s'ho comunicava l'un a l'altre, exagerant cada vegada més, el que no tenia més que una importància relativa.

Cap al tard, vaig sortir a donar un tomb en direcció de les nostres línies, que quedaven, encara, a gran distància. Arreu imperava la més gran quietud. Havia cessat l'acció de l'artilleria i havia desaparegut l'aviació. Les formidables columnes de fum de les explosions s'havien dissolt en l'aire translucidíssim.

Tota l'extensió de terreny estèril — que veig que alguns anomenen la Sibèria extremenya, no sé perquè — apareixia sublimitzada pels colors que li donava la posta. Colors que, del gros immediat al blau llunyà, variaven d'una manera insensible, amb gran suavitat. Tot s'anava submergint en la més gran solitud, quan, de cop, se sentí un galopar precipitat que venia de les línies. Ja tenim la cavalleria mora aquí, vaig pensar.

Mentrestant s'anava acostant el so del galopar, i aviat van silueta-se en l'horitzó flamejant, dos genets solitaris. Amb el galop estès que portaven, no trigaren a passar rabents pel meu davant i afigureu-vos la meva sorpresa quan vaig veure que els cavallers eren dos nois que no passarien dels deu o dotze anys, que venien de recollir els animals.

UN MESTRE

Entre les precioses coneixences i amistats que he fet darrerament, hi compto la del lleidatà Riera. Aquests dies hem estat junts i hem tingut ocasió de conversar. Hem parlat de literatura. Ell m'ha dit que tenia una formació molt deficient en aquest sentit i que si ara ha millorat molt, és degut a la biblioteca que envià la Generalitat al Batalló on està.

La vigília de la seva partida a Castellblanc, fa dos o tres dies, parlàrem del què farem quan s'acabi la guerra — tema predilecte de tots els combatents — i m'expressà el gran amor que sent per la seva professió de Mestre, i que només espera que la guerra s'acabi per reprendre la seva feina. M'explicà que en el Grup Escolar d'Horta, on estava, tres quartes parts del que guanyava ho despenia en coses per a l'escola, i que els alumnes — nois i noies — ni els diumenges deixaven d'anar-hi.

Em parlà amb efusió dels seus mètodes d'ensenyament, que fan agradable la tasca del mestre i la de l'alumne, de les coses que tindrà per explicar-los, ara, després de passar per l'experiència de la guerra i d'haver seguit tantes terres. Jo li vaig dir que estava segur del nostre esdevenidor, amb Mestres com ell, que, a despit de tantes calamitats passades, i en plena enfonsada de l'espiritualitat occidental, conserven íntegra la seva; com la conservem els escriptors i artistes, perquè sabem que és en aquesta espiritualitat on rau la grandesa de Catalunya.

Josep SOL

(c) Ministerio de Cultura 2006

LA JOVE PINTURA CATALANA

ALFRED FIGUERAS

A principis de segle, a Sant Fructuós de Bages, on va néixer Alfred Figueras, tots els papers de la casa d'aquest portaven l'empremta de la seva afició al dibuix. Però els seus pares no volien ni sentir parlar d'aquesta faHera. I el portaren a Barcelona a estudiar per comerciant. L'èxit fou esclatant. A l'Escola Superior de Comerç van premiar la seva aplicació amb quatre suspensos d'aquells que formen època. Ja era evident que errava el camí. En canvi, la seva afició al dibuix augmentava. Les enrabiades que li va costar aquesta afició amb la gent de casa! Per a no donar-los més disgustos es va avenir a fer d'adroguer en una botiga molt important que els seus pares acabaven de comprar a Barcelona. Aquest sacrifici que feia cada matí, li permetia de poder anar les tardes a Llotja. Amb això ja en tenia prou. Així va passar una temporada. Fins que, obligat a abandonar les classes de Llotja degut a un conflicte existent entre la Diputació i el Govern de Madrid, Alfred Figueras va deixar de pintar momentàniament.

Aviat, però, empès altre cop per la seva incolltorçable afició, va posar un comerç per tal de guanyar els diners que li havien de permetre pintar. No va aguantar gaire, però. Es veu que la seva estabilitat havia perdut el seu centre. Fins que, juntament amb els pintors Vicens, Carbonell Perrín i els escultors Tona i Sànchez, Figueras forma el Saló Noucentista. La segona exposició que va efectuar aquest grup fou una de pintures de Figueras. Al Camarí.

Aquelles obres primiceres portaven l'empremta profunda de Cézanne. Ja revelaven un sentit molt agut del concret que no l'ha abandonat mai més. S'observava en aquelles pintures una distinció natural, una elegància innata de paleta aparellada amb una amable robustesa d'estructura. Figueras anotava amb una factura sòlida i segura, amb una pasta ampla i simple, la seva visió de les coses. Aquella pintura concreta i clara, sense deliqüescències extraplàstiques i vigorosament estructurada fou una revelació. La crítica li fou altament favorable. A partir d'aquest moment, Alfred Figueras estava llançat.

Havia venut quadres. I, naturalment, amb diners a la butxaca, no va poder resistir la suprema temptació de l'artista d'aquell temps: París. Més que anar-hi, va córrer-hi. Va visitar tots els museus. Totes les exposicions. I va despesar tot el que portava. Això volia dir retornar a Barcelona.

Però, perseguit per la dictadura de Primo de Rivera pel seu catalanisme, es veié obligat a abandonar Catalunya. La seva fantasia va posar-li un nom al pensament: Africa. I se'n va anar a Alger. Favorablement acollit per la crítica així que exhibí les seves teles, rodejat d'amics que li atorgaren estima i confiança, casat a Alger, Figueras tingué la idea de crear una Acadèmia d'Art Lliure, on es pogués reunir el món artístic i intellectual d'aquella ciutat. Una acadèmia per l'estil de la Grande Chaumière de París. Va costar-li els seus disgustos i els seus mals de cap. Però a l'últim va triomfar.

Aquella "Académie Arts" era una iniciativa audaciosa i nova, centre d'idees i de gust, on nombrosos alumnes i no menys nombrosos artistes, contents de trobar bells models, anaven a dibuixar, pintar i modelar cada dia, iniciativa que meresqué la més benvolent atenció d'aquells que estaven al front dels destins artístics d'Algèria, i que formà, en pocs anys, artistes de vàlua real. Un fet digne d'esment és que tots els alumnes e Figueras obtingueren sempre la borsa artística del Govern general d'Algèria.

En una escapada a Barcelona intercalada en el seu llarg sojorn a Algèria, Alfred Figueras exposà una colecció de pintures a les Galeries Laietanes que obtingué un èxit molt viu.

Les qualitats de les primeres pintures que hem comentat més amunt s'accentuaven en les teles exposades a les Laietanes sense perdre la ponderació originària. El nostre pintor era encara un "fauve" eixit de Cézanne, amb una matèria rica i sensual molt personal. Però aquestes qualitats fonamentals s'havien enriquit. Es podia dir de la pintura de Figueras que, tot i essent la mateixa de concepte que la d'antany, era superior a aquella quant a afinament de visió i quant a ofici. Quant a visió, l'artista no havia sentit ni un moment sota el cel nord-africà les suggestions d'un lluminisme fàcil i d'un pintoresc per a turistes. Figueras havia pintat, a Algèria, teles riques de color, però mai estridents. Obres d'una finor difícil on el perill del pintoresc havia estat superat per la intelligència de l'artista, el qual oferia en la seva exposició una pintura de gran simplicitat i resolta d'una manera àgil.

Després del seu èxit barceloní, Alfred Figueras retornà a Alger. Hi prengué una part activa en la creació del Cercle de les Arts, associació d'artistes independents... Si hagués restat a aquella capital, amb el seu talent i amb les amistats que hi havia fet. Figueras seria segurament a hores d'ara un artista sollicitat constantment per amateurs i marxants internacionals. Però va preferir tornar a la nostra terra catalana que enyorava profundament. I fa quatre o cinc anys que, en el poble que l'ha vist néixer, el nostre pintor pinta amb un entusiasme que res no aconsegueix apaivagar.

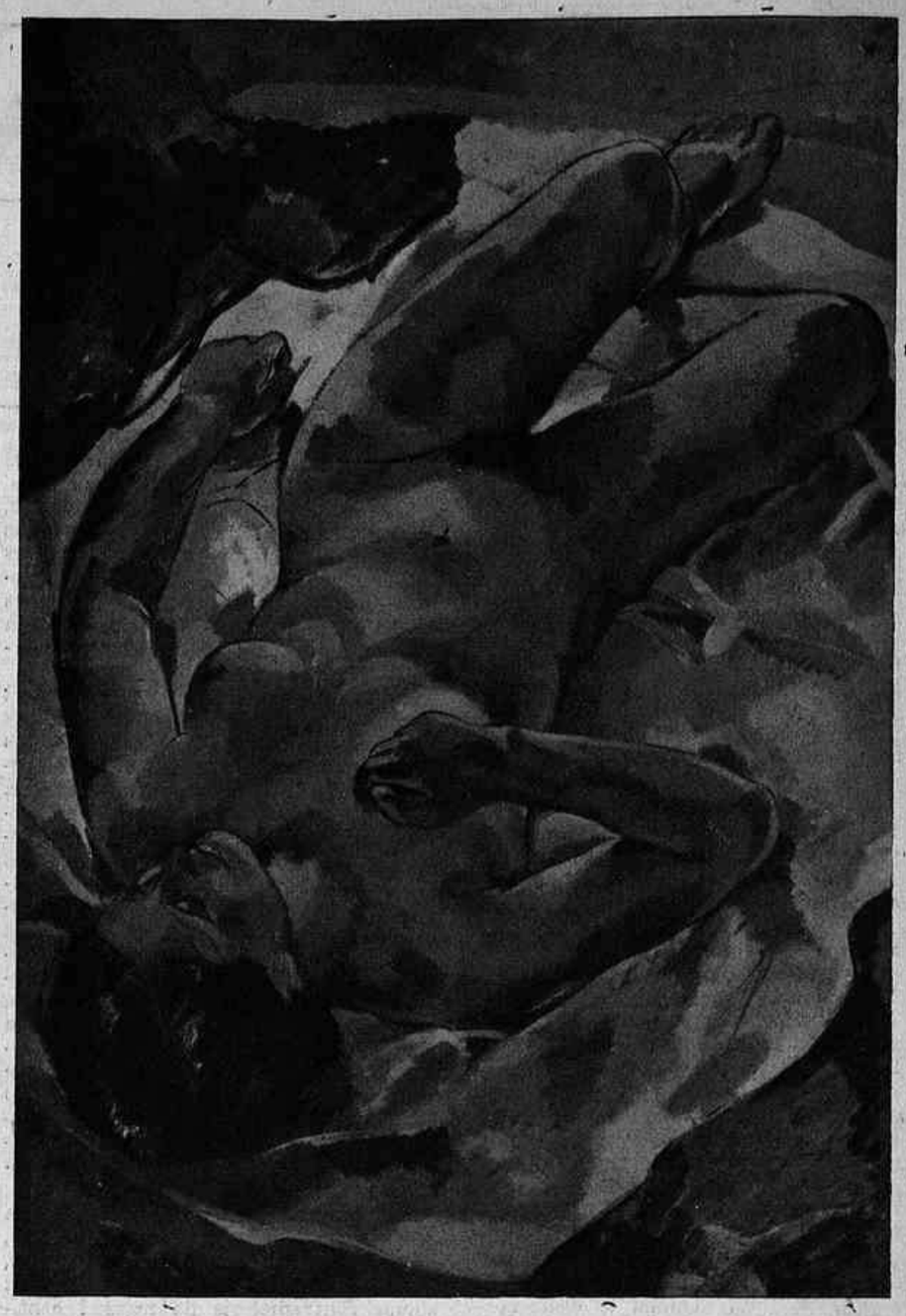

A. Figueras: «Nu». 1936

De l'obra recent d'Alfred Figueras, el darrer Saló de Tardor ens n'oferia tres mostres bellíssimes. Una pintura consistent, antidecorativa, directa i objectiva com tota gran pintura clàssica. Una pintura madura i equilibrada, que és la fusió en una síntesi harmoniosa de totes les recerques precedents, i que assoleix aquell dificilíssim equilibri entre concepció i execució, entre forma i color, entre construcció i expressió, que només atenyen els mestres.

L'art actual de Figueras voreja la perfecció. En teniu immediatament la sensació però no us n'adoneu de seguida. Cal alguna reflexió per a analitzar l'emoció que experimenteu. I l'essencial és precisament emocionar-se i abandonar-se per tal com estem segurs de conèixer un plaer de qualitat.

Martí ROGER

A. Figueras: «Poblet algerià». 1932

A. Figueras: «Astiller d'Eivissa». 1935

Carnet de les Arts

El Premi Paul Guillaume, atorgat cada any a un pintor i fundat el 1935 sota els auspicis de la Societat Amical, que té per objecte d'honorar la memòria i de continuar l'obra de l'inoblidable animador de l'art francès, acaba d'ésser concedit per un jurat que presidia Albert Sarraut, i del qual formaven part, al costat de la senyora Paul Guillaume, de Monzie, Raymond Escholier, René Huyghe, Jean Cassou, Raymond Cogniat, Waldemar George, André Salmon, Ambroise Vollard, Maximilien Gautier i André Warnod. S'havien presentat seixanta artistes les obres dels quals foren exposades en una galeria del Faubourg Saint-Honoré.

És al pintor Edmond Heuzé que ha estat atorgat el premi, d'una vàlua de deu mil francs. Un segon premi de cinc mil francs ha afavorit Jacques Despierre, que havia reunit el més gran nombre de vots després del guanyador.

El pintor Edmond Heuzé, que exposa actualment al Saló de Tardor parisenc un remarcable "Retrat de Raymond Escholier", va néixer a París el 1883. És representat al Museu de Luxembourg per una important escena de circ. La pintura que li ha valgut el Premi Paul Guillaume és un emocionant "Arlequí", adquirit recentment per l'Ajuntament de París i destinat a formar part de les colleccions del museu municipal de Belles Arts.

● *A l'"Office du Tourisme de Tchécoslovaquie" (7, faubourg Saint-Honoré, París) s'ha obert una exposició del pintor Eberl. Grups escapats dels "musettes" i dels bars de barriada, figures que asseguren de molt temps ençà l'èxit d'aquest artista, són venuts a benefici dels refugiats txecoslovacs. Després del gest tan bonic de Desnoyer a la "Maison de la Culture", del qual donàvem compte fa poc en aquesta pàgina, el d'Eberl val la pena d'ésser assenyalat i elogiat.*

● *Els cursos de l'Escola del Louvre de París s'han tornat a obrir. Citem entre els nombrosos ensenyaments el detall dels quals es troba en el programa que acaba de sortir: un curs d'història de l'escultura grega al segle* IV *i de la ceràmica antiga per Jean Charbonneaux i Pierre Devambez, conservadors adjunts al museu del Louvre. Gabriel Rouchès, conservador, continuarà l'estudi de la pintura florentina durant el Renaixement. Robert Rey, encarregat de la inspecció general de Belles Arts i dels Museus, i Charles Maurícheau-Beaupré, conservador adjunt al museu de Versalles, continuaran l'estudi, un, de la pintura francesa, l'altre, de l'art i de les cases reials del segle* XVIII. *Jean David-Weill, conservador adjunt al departament de les arts asiàtiques, farà un curs sobre les arts menors en Egipte al* XII *i al* XIII *segles. Georges-Henri Rivière i André Varagnac, conservador i conservador adjunt del nou museu nacional de les arts i tradicions populars, tractaran del folklore francès considerat des del punt de vista artístic, ensenyament recent que correspon a necessitats noves.*

Relligadures contemporànies

L'ofici de relligador és d'una tècnica difícil, que reclama una certa cultura intellectual.

Una petita exposició d'excellent qualitat presenta al 23 del carrer Drouot una sèrie d'obres degudes a relligadors contemporanis. Aquesta exhibició ofereix al visitant l'afirmació de tècniques brillants, abundants recerques que intenten adaptar algunes línies sòbries i simples a l'assumpte del llibre, i també temptatives dels partidaris de les ornamentacions feixugues. Però l'espectador no hi troba res de gaire diferent del que presenten fa alguns anys el Saló dels Decoradors o les seccions d'art decoratiu dels altres Salons. Aquesta manifestació resumeix els dos corrents de la relligadura moderna: el que vol suggerir el text pel caràcter del seu decorat i el que preté suggerir-lo amb motius anecdòtics.

Les relligadures contemporànies, voluntàriament allunyades dels esforços dels grans "lieurs" d'antany, de llur art tradicional en el qual el ritme era gran màgic, es limiten a les concepcions nascudes de deu anys ençà. És que potser en aquest domini, com en moltes altres realitzacions artístiques, una pila de coses ja han estat dites.

L'Edat Mitjana ja ha donat les relligadures en metall repujat o esculpit, enriquides amb incrustacions de pedres precioses, de vori, d'or o d'argent, per a protegir els "llibres d'hores" o els grans in-folios d'església. Els monjos del segle XV havien ja abordat el treball del cuir, que decoraven de maneres diverses i, de vegades, amb personatges. El Renaixement ha vist florir les riques ornamentacions influenciades de l'Escola de Venècia. El segle XVIII ha conegut els entrellaçats, les arabesques i la sumptuositat dels filets d'or. Així el camp de les improvisacions s'ha restringit considerablement i el segle XX no ha tingut a la seva disposició més que totes menes de combinacions lineals i geomètriques.

No obstant, aquestes exposicions afirmen la vitalitat de la relligadura francesa. Aquesta és curiosa i captivadora quan va signada per Anita Conti, Paul Bonet, Robert Bonfils, Suzanne Bouillot, C. Cama, Georges Cretté, Lucie Edgar-Faure o Louis Rochier.

J. M.-C.

París, novembre.

UN REMBRANDT PER CENT FRANCS

En una venda pública a Brusselles, un *amateur* acostumat a "ensumar" els bons negocis veu un quadre brut i negre que tothom mira amb menyspreu.

L'*amateur* ofereix cent francs per aquesta tela sense marc. L'home del martell deixa caure la seva eina, ben convençut que ningú no farà pujar la subhasta per un quadre com aquell. L'*amateur* paga, s'emporta el quadre a casa i, pausadament, el neteja conscienciosament.

I heus ací la capa de brutícia que desapareix. Blaus, vermells, bruns enlluernadors surten de l'ombra. No hi ha cap dubte: el quadre és una obra magnífica. Davant d'una composició així de perfecta, un sol nom ve a la memòria: el de Rembrandt.

Alguns experts foren immediatament invitats a veure el quadre. Confirmen el diagnòstic d'aquest *amateur* eixerit.

Es tractava, en efecte, d'un Rembrandt indiscutible, no classificat sens dubte en les obres recents dedicades al mestre de Leyde, però reconegut com essent una famosa "Raquel plorant els seus infants" que havia desaparegut feia més de dos segles.

Aquesta història no té res d'extraordinària. Consultant la crònica dels quadres cèlebres, es trobarien desaparicions com aquesta.

Paul Jamot, membre del Consell superior dels museus francesos, al qual un crític ha exposat aquest fet, ha recordat l'extraordinària desaparició de la "Gioconda" el 1912. Ha afegit que, fa molt poc, havien retrobat precisament i venut diversos quadres de la joventut de Rembrandt.

No obstant, el comprador de Brusselles ha fet en tres minuts un dels negocis més bonics que s'hagin vist en venda pública. Els Rembrandt han pujat aquests últims anys de manera considerable: el 1832 s'havia venut en 17.000 francs un retrat d'home, mentre que, aquests darrers anys, el ric *amateur* Melon ha pagat diversos milions per dos quadres de Rembrandt molt famosos. Fa alguns dies, un retrat ha estat venut en dos milions a Holanda...

(c) Ministerio de Cultura 2006

CARA A CARA

Així que acabà de sopar agafà un llibre i s'estirà sobre la seva màrfega per a llegir.

Tenia ben bé una hora de claror. Quan hagués d'encendre l'espelma, deixaria de llegir.

Les moltes vetlles passades llegint a la llum de l'espelma en aquesta posició li havien cansat la vista.

Així que pogués, es faria mirar els ulls per un oculista. De moment, com a mesura de precaució, ell creia que s'hauria d'abstenir completament de llegir; però els llibres exercien sobre seu una atracció que no podia resistir. No llegiria a la llum de l'espelma, però ho faria mentre hi hagués claror natural.

Aquell dia rellegia un llibre d'un dels autors que més li agradaven, i havia aprofitat totes les estones que el servei li havia deixat lliure. Ara s'acabaria.

Va sentir un gran enrenou a fora a la trinxera.

Algú arribava.

Es va tombar i va esperar uns moments.

Va entrar el tinent Arboç.

Aquest es va quadrar davant seu, però així que va haver contestat el seu salut se li va abraonar a sobre, el va engrapar pel coll i el va sacsejar.

— Apa! Quin dropo estàs fet; sempre et trobo ajagut.

El llibre es va escapar dels dits del tinent Roure i va caure a terra.

Arboç va recollir-lo i va mirar la portada.

— "Of Human Bondage" — va llegir.

Es va passar la mà pel clatell i va dir:

— Jo hauria de repassar el meu anglès.

I gairebé sense transició, mentre deixava el llibre sobre la màrfega, va dir:

— Se't prepara una mala nit. El comandant m'envia per a advertir-te que ha rebut confidències, segons les quals aquesta nit l'enemic atacarà aquesta posició.

Roure va somriure i va dir:

— Que vinguin. Els esperem.

Va notar que la gola se li assecava i que el cor li bategava un xic més de pressa, però res, en la seva cara i en els seus gestos, no va descobrir la seva emoció.

Arboç li va posar una mà sobre l'espatlla i se'l va guaitar fit a fit.

Roure es va aixecar lentament i anà en un recó. Es va ajupir i va treure de la bossa una ampolla.

La va oferir a Arboç.

Aquest la va agafar i en veure l'etiqueta va riure.

— Què hi has posat ací? — va demanar.

— Tasta-ho.

Arboç va destapar l'ampolla i va xarrupar.

Així que el líquid va caure a la seva boca, els ulls li brillaren i amb la mà que tenia lliure va fer gestos d'entusiasme.

— Whisky autèntic! D'on l'has tret?

— Me l'han enviat uns amics.

Roure va beure.

— Bé, noi: me'n vaig.

El tinent Arboç tornava a quadrar-se. Van sortir plegats.

Roure el va acompanyar per la trinxera, fins a la sortida de la posició.

Arboç va estrènyer fortament la mà del seu amic i va dir:

— Bona sort.

I va marxar.

El tinent Roure va advertir els sergents.

Aquella nit ningú no dormiria a la posició.

Roure va provar una per una les metralladores. Va disposar que les municions estiguessin a punt.

— Porteu les bombes de mà.

Es va fer fosc.

A totes les espitlleres hi havia soldats que vigilaven.

Roure passejava per la trinxera. De tant en tant s'aturava per a parlar amb els soldats. Aquests es mostraven animats.

Des que estaven en aquella posició ja els havien atacat tres vegades, i sempre havien rebutjat l'atac.

Previnguts com estaven, no era fàcil que l'enemic arribés fins allí.

El tinent tenia una gran confiança en els seus homes. Ere soldats des del començament de la guerra. Havien estat en molts combats i aquells atacs no els impressionaven gaire.

Roure guaitava per les espitlleres i s'esforçava a destriar les ombres.

Un soldat el va tocar del braç i li va dir en veu baixa:

— Sembla que per allí es veuen bellugar unes ombres.

— Anem.

Sonà l'espetec d'una metralladora.

Immediatament va caure sobre la posició una pluja de bombes de mà. La majoria van caure fora de la trinxera.

Diverses metralladores vomitaven llurs projectils.

Roure tornà a guaitar per una altra espitllera.

Els soldats enemics, que un moment abans no havia vist perquè avançaven arrossegant-se, ara es veien córrer com a folls cap a la posició.

Alguns queien tocats per les bales; d'altres s'aturaven un instant, aixecaven un braç i llançaven una bomba que esclatava gairebé al moment que queia.

Roure anava d'una banda a l'altra i donava instruccions.

Tot anava bé; la gent es mantenia serena i ferma; les màquines funcionaven bé.

Com queien! Però s'acostaven. Eren molts.

El tinent Roure va llançar una bomba de mà.

Se li va acostar un soldat.

— Han entrat a la trinxera! — va dir-li amb la veu enrogallada i tremolosa.

Roure va córrer.

Efectivament. Un grup havia aconseguit saltar dintre la trinxera. Uns set o vuit homes, però ningú més no els havia pogut seguir. En la lluita cos a cos

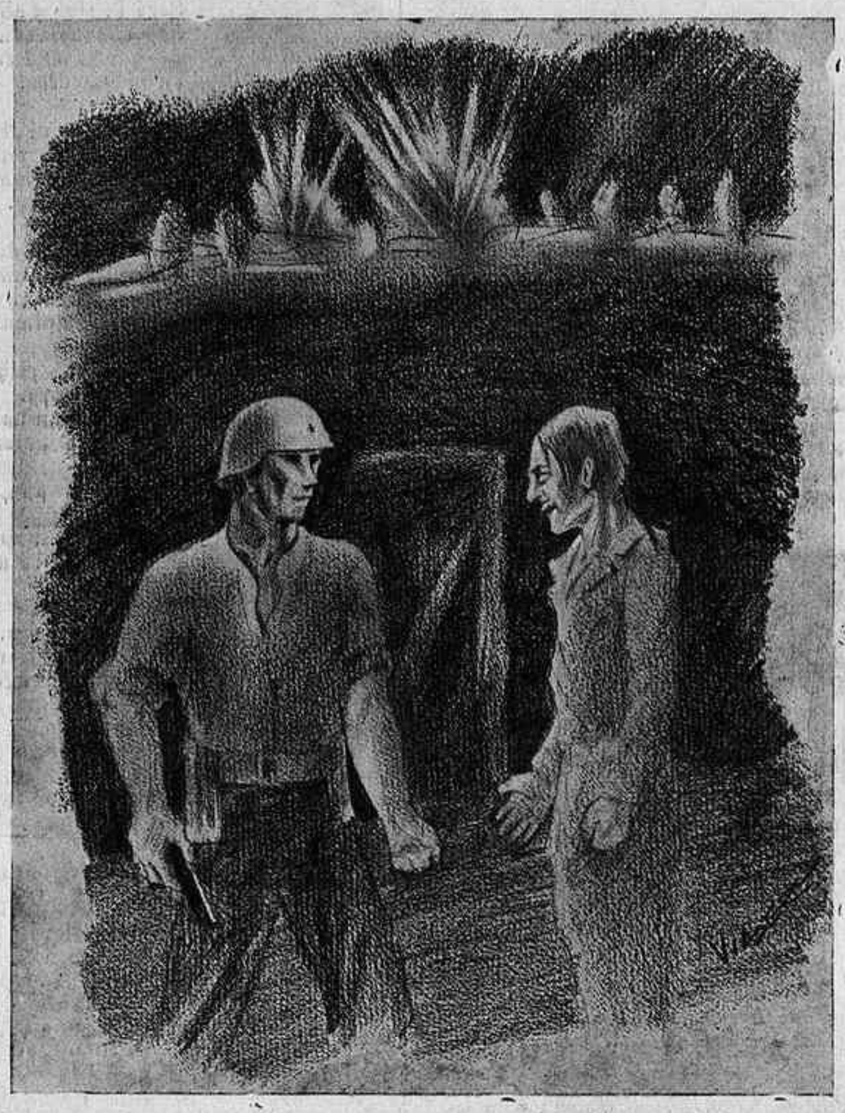

havien caigut tots menys un que havia quedat presoner.

— És ací.

Roure va veure una ombra arrambada al parapet.

Les metralladores no cessaven.

Semblava que l'enemic es retirava. Ja no llançava bombes. Ja no se sentien els seus crits.

— Porteu-lo allà. Ja hi aniré.

Va seguir la trinxera de cap a cap. Hi havia diversos minyons ferits. Ni un mort. Començaven a curar els ferits.

L'enemic s'havia retirat.

— Estigueu a l'aguait, perquè això pot recomençar.

Dos soldats, asseguts a terra, vigilaven el presoner.

Aquest estava dret.

En entrar el tinent, els dos soldats es van aixecar.

Roure va agafar de terra l'ampolla que aguantava l'espelma i la va alçar per a guaitar bé el presoner. Era un capità.

Quan li va veure la cara, de què que l'ampolla li cau dels dits.

El presoner se'l va mirar amb els ulls esbatanats.

— Sortiu — va dir el tinent als soldats.

Aquests van sortir.

Roure va seure a la màrfega i es va passar lentament la mà pel front. Després va quedar una estona cap cot.

En pocs segons va recordar una munió de coses que tenia oblidades.

La seva dona i el seu fillet. L'engany amb un oficial de l'exèrcit. El divorci. Les notícies que alguns amics li donaven de les desavinences d'Enriqueta amb el seu amant, i finalment l'abandonament i el suïcidi d'Enriqueta i la mort del nen. Enriqueta s'havia llançat a mar, des d'un vaixell de la línia Palma-Barcelona, amb el nen als braços.

Ara l'atzar el posava cara a cara amb l'autor de la desgràcia.

Roure es va aixecar d'una revolada amb la pistola als dits.

Va aixecar el braç i va apuntar al cap del presoner.

Podia matar-lo impunement. Després diria que s'havia volgut escapar.

El presoner va empal·lidir un xic més, però no va bellugar ni un dit.

Roure va tenir una sorpresa. La canallada de l'altre li havia fet creure que era un covard. El moment de vacil·lació produït per la sorpresa fou suficient perquè el tinent fes una reflexió: ¿Tenia dret a sacrificar, per una venjança personal, un presoner que podria facilitar dades de molt interès a l'Estat Major?

Roure no va pensar en les normes d'humanitat que obliguen a respectar els presoners. Aquell subjecte no li inspirava gota de pietat. Però es va repetir la pregunta.

I va abaixar el braç.

El presoner no va poder contenir un sospir d'alleujament. Les mans li tremolaven.

Roure va observar-ho.

Quin esforç havia hagut de fer aquell home per a mantenir-se en aquella actitud tan ferma!

— Us podia haver mort impunement.

— Ho sé. Jo ho hauria fet.

— Ho crec. Si no ho he fet no ha estat pas per pietat, sinó perquè tinc l'obligació de respectar els presoners.

— És molt fàcil de mancar en aquesta obligació.

La cínica observació del presoner féu reflexionar a Roure. ¿Hi havia, potser, alguna altra raó que l'hagués contingut? Ell estava segur que no sentia cap compassió per a aquell home. La seva mort l'hauria alegrat. Havia de dominar, encara, el seu desig de matar-lo. ¿Potser — li dolia confessar-s'ho — el respecte a ell mateix que li privava de matar un home indefens?

El presoner el guaitava fixament. Com si hagués endevinat els pensaments del tinent Roure, va dir:

— Sou un sentimental.

— I vós un cínic.

Acabava de dir-ho i ja li sabia greu. Prenia forma en ell la idea que per respecte a ell mateix havia de respectar aquell home que tenia a les seves mans. Li dolia que pensés que s'esbravava insultant-lo. Quin tipus més ridícul no quedaria si després de no matar-lo s'esbravava escopint-li insults!

— És clar que sóc un cínic. Per això la vida em tracta millor que a vós.

Roure va passar la mà per la culata de la pistola.

El presoner va somriure.

— Ja no em matareu. No ho heu fet a l'únic moment en què heu estat capaç de fer-ho, i ja no ho fareu.

— N'esteu segur?

— Sí.

Roure no n'estava tan segur. Va cridar un sergent.

— Feu-vos càrrec d'aquest home i així que claregi porteu-lo al Quarter General.

(Il·lustració de Viader)

Vicenç RIERA

VEU EN LA NIT

A Ramon Vinyes

Encongit per trinxeres i hospitals, perseguit de roigs apocalipsis,
he callat massa.
Des dels límits de la meva por ignorada,
des de ma tenebra de canons adormits i de baionetes florides de llum de lluna,
vull parlar.
Haig de parlar com qui escup un negre vòmit de sang,
o com si llancés una pedra iracunda contra el mirall de la felicitat.
Qui és aquell que vol que no parli?
Cap riu de lleons i plom no podria ofegar la meva veu de puny crispat!
Vull parlar a tot allò que canta i brilla i riu en aquest món.
Haig de dir-me!

* * *

A vosaltres m'adreço, indiferents llunyans,
vides encoixinades i placèvoles que us moveu en ciutats i pobles sense cercles de ferro i foc.
Esteu voltats de primaveres i coberts de cels tranquils,
però em clavaré, com una sageta, en les vostres esquenes glacials,
cauré dins els nius tebis de les faldes de les vostres dones com una au de presagis sinistres,
i una ombra de parracs ballarà damunt dels murs intactes de les vostres cases.

* * *

Sabeu què és un heroi?
Coneixeu, només, els que haureu trobat en els vostres llibres d'història, esclatants de mort magnífica,
fixats en una última acció perdurable.
Coneixeu els herois pagats amb glòria!

* * *

Jo defenso la meva terra.
Aquesta terra meva de solcs buits i de barques varades,
rossa com la núvia dels blats, vestida de verdors i coronada d'ocells.
Aquesta pàtria on, ara, ningú no pot esguardar les flors sense pensar en els caiguts.
El seu record pesa en el meu front amb una feixuguesa de mar vella
i em posa els pètals de ma infantesa damunt de l'enclusa del meu cor.
On trobarà la meva ànima martells suaus per a treballar-lo?

* * *

Cal que sapigueu de mi, de nosaltres.
Cal que us llanci la solitud de milions com jo, pedres obscures dels fonaments del futur.
Som vides curtides per suors de cansament i angoixa,
fuetejades per sols furiosos amb so de cantimplora buida al costat;
perseguides de gels i vents persistents.
Hem dormit damunt de la terra dura durant mesos i mesos, sense veure l'estelada infinita,
indiferents al naixement de tot astre i al miracle de l'albada;
mastegàvem cançons quan les corretges estrenyien els nostres cossos famèlics;
als becs voraços dels corbs — oh llur terrible grallar i grallar! — hem disputat el cos d'algun company estimat
i els hem cavat immòbils bressols de repòs on, lentament, s'esborren llurs formes.
Què sabeu vosaltres de la cigarreta i de la manta compartides,
de les esperades cartes amb perfum de vida jove que hom llegeix de mica en mica perquè durin més!
Dels besos bescanviats davant partences imminents!
Què sabeu de la grandesa de la nostra misèria!
De viure deu morts cada dia,
d'aquest voler-se abraçar a la papallona de l'instant com si fos una columna!
Què sabeu vosaltres d'aquest orgull nostre de fang rebel amb batecs d'ala!...

Agustí BARTRA

TALAIA

LUIS OCTAVIO MADERO

Fa alguns dies que Luis Octavio Madero, Cònsol General de Mèxic en Espanya, va dissertar a la sala d'actes de l'Ateneu Barcelonès, i en la 48 conferència de les organitzades per l'Ateneu Professional de Periodistes, sobre "El moment social mexicà del punt de vista de l'art".

En la recensió de la conferència, a la qual no em fou possible assistir per trobar-me fora de Barcelona, entre la barreja conjunta que féu dels autors de teatre mexicà hi ha un nom esmentat només: Madero. No altrament podia fer l'il·lustre conferenciant, car en la seva dissertació no es tractava de parlar de l'obra pròpia sinó d'un tema de conjunt sobre l'art mexicà que sent el moment. El que Luis Octavio Madero no féu ho faré jo, i ho faré de bon grat. Luis Octavio Madero, Cònsol General de Mèxic en Espanya, ultra ésser un magnífic periodista, és un fort i original autor dramàtic.

Conec d'ell dues obres: "Los Alzados" i "Sindicato". "Los Alzados", sobretot, és una gran obra que revela un vi- i d'autor teatral.

Segons la definició que en fa Luis Octavio Madero, "Los Alzados" és una anècdota en un pròleg i tres incidents: definició sòbria i efectiva, car assabenta als que cerquen un teatre corrent que l'autor s'ha adonat per endavant dels retrets que els rutinaris podien fer amb referència al final de la seva obra.

Viuen els tres "incidents" de l'anècdota de "Los Alzados", personatges d'una realitat colpidora. Aquell Dorantes, Coronel de l'Exèrcit Federal, és una troballa. El mateix es pot dir de "Doña Jesús", de "Martínez", Secretari del Jutjat de Lletres, de "Pancho Trujillo", de l'assistent de Dorantes, etc. Si volguéssim seguir esmentant, ens caldria esmentar tots els personatges de l'obra. Els més complexes, però, "Pedro" i "Gustavo Sandomingo" i "Lupe", són els més porosos, i deixen passar, per això, les infiltracions poètiques que els comunica el temperament pregonament poètic de l'autor i que ells llancen com llampecs que ratllen intensament els cels mexicans de turbonada, sota dels quals l'anècdota es desenvolupa.

"Los Alzados" són tipus megorós temperament d'escriptor xicans representatius de la revolució, i són tipus esculpits. Els que tenen al seu càrrec el dramatisme escènic de l'acció — l'altre dramatisme, el de vida, l'encarnen a meravella les figures realíssimes dels que apuntalen l'anècdota, — viuen una complicació psicològica que l'autor defineix, amb justesa, en una frase de "Lupe" a "Pedro": "fué el fuego de una noche arrebatada". Dos germans que formen "com dos cotilèdons, anàlegs i contraris, una sola entitat", segons la definició de Luis Octavio Madero, estimen "Lupe". Gustau és la feblesa. Pere és el fort; l'un el sentiment, l'altre l'ímpetu que no raona. "Lupe" estima el conjunt. Arravatada per la flama, sent també la dolcesa de l'ombra reposadora. La tempesta que cova en el cor dels dos germans, apuntada en uns mots del segon acte, esclata total en el tercer. Insospitadament? Sí. És l'anècdota. L'essencial, en el gran fris de "Los Alzados", és el tot: el que ha pogut remoure la revolució. Hi ha a l'obra escenes tan punyents com la del final del segon episodi, quan el germà fort fixa al feble els tipus factibles d'ésser moguts revolucionària-ment. Aquesta escena, ella sola, acredita un autor: "El instinto de rebeldía es lo único que nos es común y los grandes movimientos sociales lo aprovechan maravillosamente. El herido contra el que le hiere. El despojado contra el que lo despoja. El deshonrado contra el que lo deshonra." "Los Alzados" és tota una obra.

Aquesta producció de Luis Octavio Madero fou estrenada al palau de Belles Arts de la Ciutat de Mèxic el 1936, sota la direcció artística d'Antonio Médiz Bolio, poeta notable i conegut autor de "La Ola" i "La Flecha del Sol". La visqueren grans actors com Fernando Soler, Virginia Fàbregas i Maria Teresa Montoya.

"Sindicato" és una altra prova del talent i la nova visió teatral de Luis Octavio Madero.

I ara una suggerència als amics de Mèxic. (Jo em compto entre els admiradors del seu Excm. Sr. President, del seu art, i de la seva activitat com a poble.) ¿Per què, en un d'aquests actes que es fan a honor de la nació germana, no es representa la magnífica obra de Luis Octavio Madero, "Los Alzados"?

Ramon VINYES

(c) Ministerio de Cultura 2006

Dos grans poetes de la tristesa

EDGAR ALLAN POE

Gairebé simultàniament han estat publicades les versions al català de dos lírics universals, entre els més grans del segle passat: Giacomo Leopardi i Edgar Allan Poe. Alfons Maseres ha volgut commem rar el centenari de la mort de l'autor immortal dels "Canti" i dels "Pensieri" amb la publicació, en un bell volum, fora de sèrie, de les Edicions "Oasi", d'una magnífica traducció del conjunt de l'obra poètica de Leopardi. El seu treball delicat d'artista de l'idioma ha reeixit en la difícil empresa. Avui tenim, en català, els "Cants" en els quals exhalava, a les primeries del segle passat, el seu pessimisme còsmic i el seu patriotisme encès i pa decebut pel cigne de Recanati. Si aquest centenari s'esqueia el 14 de juny de l'any passat, l'ajornament d'aquesta commemoració, que aleshores ja era marcada per l'aparició, en un bell recordatori, de les primícies de la versió de Maseres, ha estat compensada per l'excel·lència d'aquest llibre que ara posa a l'abast de tots els lectors catalans, amb un respecte absolut a l'obra de Leopardi i alhora com una bella realització poètica, la lírica pensarosa del gran poeta italià.

A. Esclasans, que també havia associat el seu nom a la celebració del centenari de la mort de Leopardi, amb la publicació dels "Pensaments", traduïts per ell al català, uneix ara el seu nom al d'un altre gran poeta de la melangia i el pessimisme, al d'Edgar Allan Poe, del qual ha publicat, en un volumet pulcre i preciós de l'"Oreig de la rosa dels vents", una selecció de poemes en el text original anglès i amb la versió catalana encarada. Hi ha, en aquests dos poetes, tan pròxims en el temps i tan distants geogràficament, un cert paral·lelisme. Si més no, el de la curtesa de llur vida. Nat l'any 1798 i mort el 1837, Leopardi s'extingia, doncs, als trenta-nou anys. Edgar Poe, que naixia l'any 1809, moria quaranta anys més tard. Humanista, crític ple d'erudició, Giacomo Leopardi ha esdevingut immortal per la seva obra lírica. Periodista, crític, assagista, Edgar Allan Poe aconseguia la celebritat amb el seu poema "El Corb", i els seus "Contes del Grotesc i de l'Arabesc" resten, al costat dels seus poemes, com l'obra literària més important que Nord-Amèrica ha donat a la cultura universal. Damunt tots dos s'abatia la dissort. Per a Leopardi, era la seva naturalesa malaltissa, la seva figura estrafeta, els seus amors malaurats. Per a Edgar Poe era la seva lluita interminable contra el destí, el seu heretatge morbós, la seva dipsomania que l'havia de dur a la follia i a la mort. Era, també, el seu matrimoni simbòlic amb la fràgil Virgínia Clemm, la seva cosina, aquella Annabel Lee del poema immortal que el precedia de dos anys a la tomba. En el poeta de Recanati, encara que cap muller no ajuntés el seu nom i la seva vida als de l'autor d'"El primer amor", Gertrude Cassi, Targioni Tozzetti, Teresa Fattorini, Maria Belardinelli, tot de dones que omplen de somnis l'existència de Leopardi i inspiren bona part de la seva obra lírica, equivalen a Mrs. Osgood, a Mrs. Whitman, a Sarah Anna Lewis, a Elmire Royster, a totes aquelles benèvoles o apassionades amigues d'Edgar Poe que seran, en la seva obra narrativa i poètica, Estella, Helena, Lénora, i inspiraran pàgines meravelloses de melodia i de profunditat.

I, encara, hi ha la tristesa, la melangia que uneix aquestes dues grans veus de la lírica mundial i que tenyeix dels mateixos tons ombrívols "Els records" o "Amor i Mort" i "Terra de somni" o "El corb" o "El cuc vencedor". En Leopardi com en Poe, l'obsessió de la mort corre entremig dels versos, i encara que en la poesia de l'italià hi hagi una aparent serenor, tota feta de la bellesa clàssica del paisatge i de la cultura que submergia la seva personalitat lírica, el pessimisme morbós és el mateix, la invocació a la mort,

LEOPARDI I POE

"Només en tu confio avui i sempre
i ja només espero amb el front alt
el dia que adormit inclini el rostre
en ton si virginal"

que ressona en els cants leopardians, és la mateixa que fa dir a Poe, quan canta el record indeleble de la bella Annabel Lee

"i així, totes les hores de la nit, jo descanso al costat — de la meva benvolguda, la meva estimada, la meva vida i la meva núvia — en el seu sepulcre ací vora la mar — en la seva tomba al costat de la mar."

Una de les dones que Edgar Poe estimà, la que ell anomenava l'"Helena dels mil somnis", Mrs. Whitman, escrivia anys després de la mort del poeta que la seva ànima "era ben bé un Palau Encantat on el pas dels diables feien l'eco del pas dels àngels". La definició convé a aquesta obra lírica tumultuosa i ombrívola, plena d'una mena de satanisme desafiador i d'una bellesa angèlica. Convé també, salvant les distàncies que hi ha entre un alcohòlic inveterat, periodista desigual, de Filadèlfia i Nova York, i l'erudit traductor dels clàssics que exhalava la seva tristesa en els versos impecables dels "Canti". L'ànima de Leopardi, amb allò que avui en diríem un doble complex d'inferioritat (que Alfons Maseres resumeix admirablement en el seu pròleg, en "la doble i constant humiliació, que podríem qualificar i tot d'hiperestèsica, de sentir-se, com a home, estrafet i malaltís i inepte per als triomfs amatoris i mundans, i de pertànyer, com a ciutadà, a una nació esquarterada i insensible, i d'haver de viure, en aquest sentit, enmig de la indiferència dels seus contemporanis"), té també molt de palau encisat i àdhuc, valgui la paraula, desencisat, habitat per diables i àngels d'una irresistible força inspiradora.

Gràcies a Alfons Maseres i a A. Esclasans, avui aquests dos ilustres portantveus de la tristesa universal canten llur melangiosa tonada en català. Sensibles com som a la bellesa immarcescible de llurs versos, no ens deixarem pas encomanar el morbós pessimisme que els habita. La poesia catalana, salvat el cas bon xic impur de Joaquim Maria Bartrina i la seva sarcàstica filosofia, que tanmateix hagué d'expressar-se en castellà, fent de ressò apagat d'Espronceda, rebutja instintivament aquests virus inguaribles i seductors de la negació sistemàtica i el pessimisme destructor. Acollim avui aquesta magnífica versió dels "Cants" de Leopardi com la més bella revenja que Catalunya, martiritzada per les bombes italianes, es pren contra els seus agressors. Les estrofes de l'oda "A Itàlia", en ressonar en bell catalanesc, acusen amb una severitat especial aquells qui reneguen de la tradició liberal i humana de la nació italiana per a emparar-se en les armes criminals de la invasió. Però ni el pessimisme còsmic de Giacomo Leopardi ni els somnis morbosos d'Edgar Poe no influiran el nostre esperit ni la nostra poesia, que n'és la més pura emanació.

Al llarg de la guerra que sostenim, massa motius concrets de tristesa s'estalonen perquè puguem deixar-los que envaeixi la nostra ànima un sentiment gratuit de negació del món i de la vida. Desafiem, serens i optimistes, els flagells de la guerra, i posem en la nostra lluita l'afirmació resolta i heroica de la nostra confiança en l'esdevenidor de l'home i en la seva voluntat d'ésser lliure. I ni les batalles sagnants ni els bombardeigs destructors, ni les raons immortals i tanmateix capcioses del cantor de Recanati o del genial foll de Baltimore no podran influir en aquest estat del nostre esperit, que no invoca ni tem la mort, perquè sap que, a la llarga, sabrà vèncer-la.

Rafael TASIS I MARCA

SARAH H. WHITMAN

POEMES

HOME I DONA

De la naixor de fulles i de cants
abrigo el somni,
però el viuré fet vida a plenes mans,
tota jo vida.

Viuré arrelada en carn, la que em nodrí
quan en crear-me
Déu em féu feble i dona amb un destí
d'estels per l'ànima.

Seré la flor d'abril d'aquell cos nou
que s'esqueixava
per fer el meu cos de rosa que es desclou
en primaveres.

Seré el somni florit d'aquella sang
que em donà vida.
Tu fores fet només d'alè i de fang,
jo de carn teva.

En els somnis de fulles i de cants,
què som, què fórem?
Home i dona, tu i jo, més que germans
som cos i ànima.

Et somio en el somni d'infinit,
home de terra.
Com més endins em colgo del teu pit
més somnis neixen.

Només tinc una nosa sense bleix
avergonyida,
i és que tu fores terra on el sol creix;
jo carn, que es migra.

De la neixor de fulles i sentors
vull ser la terra.
Neixin vides i somnis de colors
que el cos eixuguin.

Neixin somnis i fills obrint la llum
de noves vides
arborades de tu, sang i perfum
de mi en carn teva.

FLOR BLAVA, FLOR BLANCA, FLOR ROSA

Flor blava, flor blanca, flor rosa,
quina flor et donaré?
Flor nova, suara desclosa,
flor de neu d'ametller
o bé la floreta reclosa
que el teu cor no atenyé?

I amor la voldria i no gosa
(què l'empeny, què el deté?)
collir-la i alçar-m'hi l'alosa
del seu cant matiner.
Flor blava, flor blanca, flor rosa,
del teu bes floriré.

LA TARDA SE M'HA CLOS EN VENTALLEIGS DE PLATA

La tarda se m'ha clos en ventalleigs de plata;
qui l'obrirà?
I a les mans m'ha deixat una rosa escarlata
sense acotxar.

Quin somni adormiré, quin perfum de besada
durà l'estel?
L'acostaré al caliu de la rosa abrandada
dintre el meu cel.

I afinaré un nou pit en l'oreig que murmura
cants, mar endins.
I abrigaré la faç en l'onada insegura
gronxant camins.

La tarda s'ha adormit en joguineigs de plata,
veles al vent.
I ara la duc al braç en la nit que ens dilata
somnis, rient.

La duc i no la duc, tarda, estrelleta encesa
rera el ventall.
Mirallejant-me el cor m'ha aclarit la nuesa
sense fermall.

La duc a dintre el pit, rosa, estrella adormida,
rierol blau.
Cada dia un avui, flor per tota la vida,
i jo la nau.

Palmira JAQUETTI

Els premis literaris a França

El mes de desembre és, a França, el dels premis literaris. En efecte, durant el seu curs, han estat concedits els Premis: Goncourt, Théophraste Renaudot, Fémina *i* Interallié. *Els resultats de les votacions per a la concessió d'aquests premis demostren el predomini dels joves autors, per una banda i, per l'altra, l'èxit dels periodistes que es dediquen, simultàniament a llur professió, a la creació literària.*

El Premi Goncourt, *ha estat guanyat, en una votació molt discutida, per Henry Troyat, amb la seva novella* L'Araigne. *El seguí, en ordre de vots — quatre contra cinc, — François de Rou, amb* Brune, *novella que havia estat unànimement elogiada per la crítica. Henri Troyat, el novellista llorejat, nasqué a Moscou, l'any 1911, de pares russos. Més tard, la seva família s'installà a França, on fou naturalitzat. Ha publicat, amb èxit, diversos llibres reveladors d'un veritable temperament literari:* Faux Jours, *amb el qual guanyà, l'any 1935, el Premi de la novella populista;* Le Vivier; Grandeur Nature *i, darrerament,* La Clef de Voute, *recull de contes pel qual li ha estat adjudicat, aquest mateix any, el Premi Max-Barthou de l'Acadèmia Francesa. Brillant carrera literària per a un jove de vint-si-set anys! Els crítics han trobat en la seva obra ressons de Balzac, de Flaubert, de Proust i de Gogol. En la novella guanyadora del Goncourt, Troyat conta les tribulacions d'un pobre home malaltís i egoista, que destrueix la felicitat dels qui l'envolten. Georges Le Cardonnel ha dit de* L'Araigne: *"És una novella amarga i desolada, que fa pensar en els primers llibres de J. K. Huysmans..."*

El mateix dia — 7 de desembre — fou adjudicat, pel jurat de periodistes que el fundà, el Premi Théophraste Renaudot, *a Pierre Jean Launay, per la seva novella* Léonie la bienheureuse. *Launay, redactor del* Paris-Soir, *nasqué a Normandia l'any 1900, estudià medicina i dirigí una impremta abans de dedicar-se al periodisme i a les lletres. El seu llibre és la història d'una dona, falsament virtuosa, que empeny el seu marit vers la disbauxa i obliga el seu fill a seguir una vocació per la qual no està dotat. Novella de la misèria i de la puresa, té per marc la terra del seu autor, de la qual ha sabut evocar magistralment l'atmosfera i el paisatge. Amb aquesta novella, Pierre Jean Launay, ha guanyat també, gairebé a la mateixa hora, el Premi* "Deux Magots".

El Premi Fémina, *ha estat concedit a Fèlix de Chazournes, per la seva novella* Caroline ou le Départ pour les Iles. *Descendent d'una noble família francesa, Fèlix de Chazournes, que porta el títol de comte, ha viscut molts anys al Marroc; començà la guerra gran amb els spahis senegalesos i l'acabà a França. Després de l'armistici passà quatre anys a Xina, i sojornà, més tard, a les Antilles i al Perú. La seva novella ha estat publicada per Henry Massis, a* La Revue Universelle. *Anteriorment havia publicat, sota el títol de* Jason, *un llibre de "nouvelles".*

Un crític ha dit de Caroline: *"Han aparegut poques obres, aquests darrers mesos, tan atractives, tan plenes d'un encís volupuós com* Caroline ou le départ pour les Iles*"... L'amargor hi és mantinguda amb una discreció incomparable; la seguretat de l'anàlisi, el do de vida hi són transformats per una poesia exquisida. En parlar de l'heroïna del seu llibre. Chazournes diu: "El seu geni és la seva simplicitat, la seva innocència, la calor secreta del seu cor. Carolina em fa pensar en un d'aquests amors ideals que hom somnia de trobar un dia en una illa..."*

El guanyador del Premi Interallié, *és Paul Nizan, autor de* La Conspiration. *Com Pierre Jean Launay, Premi Renaudot, Paul Nizan és un periodista, del grup editor de* Vendredi *i redactor en cap de la secció estrangera de* Ce Soir, *bon amic, per tant, de l'Espanya republicana. Durant els trentatres anys de la seva vida, Nizan ha recorregut sectors increïblement variats i diversos de la terra i dels pobles, de les nacions, de les classes socials i dels destins del homes: Espanya, Irlanda, Itàlia, Grècia, Europa Central, Rússia, diversos països d'Àsia, en la seva tasca de periodista que vol descobrir en els fets le característiques dels pobles. L'acció de la seva novella es desenrotlla l'any 1928 i serveix, segons ens diu el seu autor, de pròleg a una crònica novellada de la guerra espanyola que durà el títol de* La Soirée à Somosierra. *Nizan sembla voler condemnar en la seva novella un cert diletantisme intellectual i burgès de la revolució i les velleïtats perilloses d'una joventut ben intencionada però egoista i quimèrica. "La Conspiration — ha dit André Thérive, crític de* Le Temps — *comptarà dins la sèrie de llibres que parteix de* L'Education Sentimentale, *passa per* Les Déracinés *i desemboca en els innombrables estudis sobre la "joventut inquieta de la post-guerra". Adhuc si alguns crítics massa prudents li refusaven aquesta importància, la seva valor literària bastaria per a fer-ne una novella apassionant."*

M. A.

(c) Ministerio de Cultura 2006

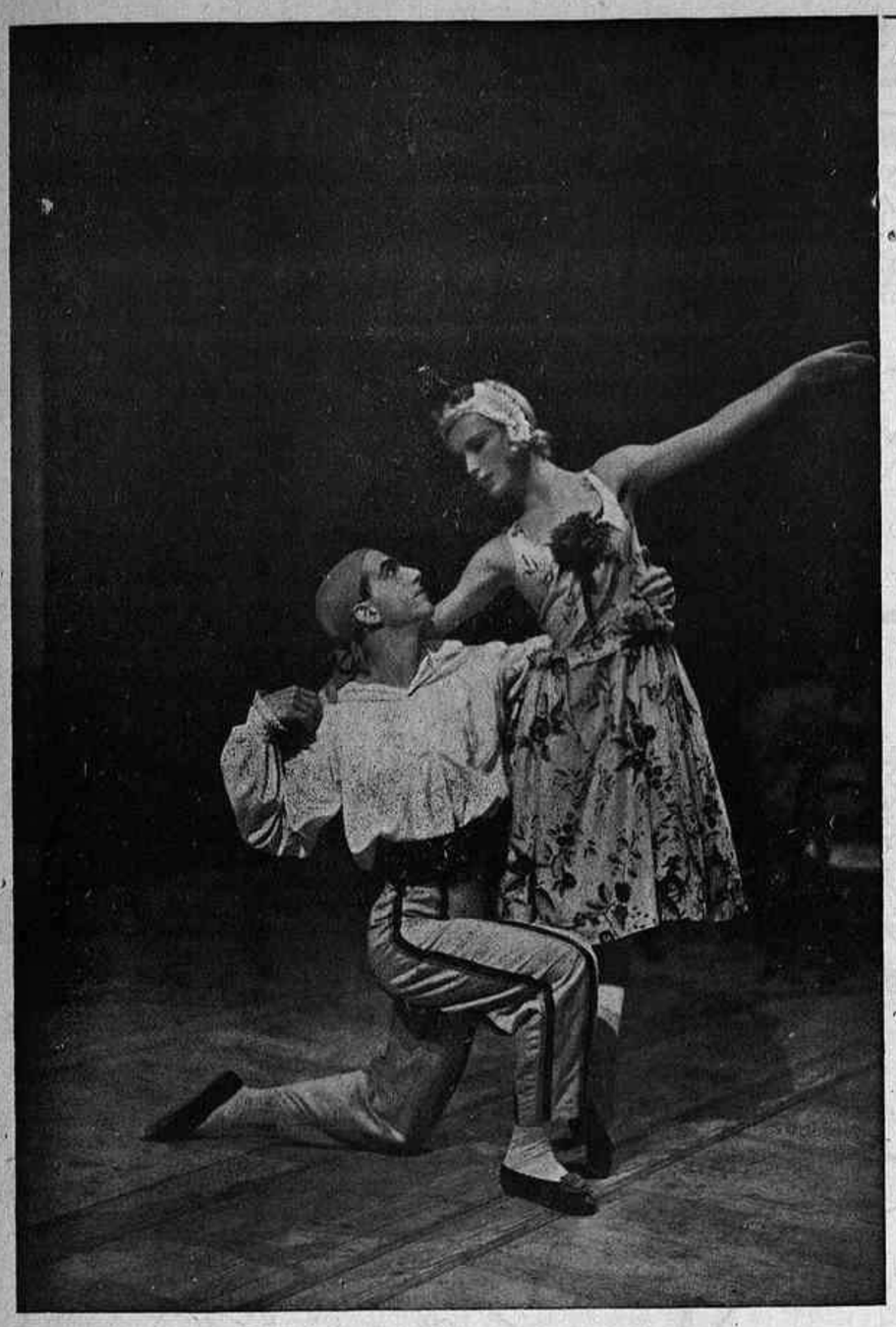

Massin i Riabuxinska en «Escola de Ball»

MASSIN A BARCELONA

RECORDS

Massin i Lifar, els dos famosos artistes de la dansa, han estat a punt de batre's en duel. Tota la premsa estrangera n'ha anat plena. En el curs de la "tournée" pels Estats Units d'una companyia de ballets dirigida per ells dos, les coses no rutllaven pas com una seda. Lifar hi agafava enrabiades constants. Els uns diuen perquè Roland Guerard, un ballarí nord-americà, ben conegut dels aficionats barcelonins, s'atrevia a modificar algun pas dels ballets muntats per Lifar. Els altres, perquè "icar", l'obra predilecta d'aquest darrer, no era representada amb la freqüència exigida pel seu autor. Sigui com sigui, però, el cert és que Lifar va estar a punt de trametre els padrins a Massin. Afortunadament, les coses es van arranjar satisfactòriament. I Lifar va abandonar la companyia i Amèrica per a reintegrar-se a les seves classes de l'Opera de París on ha arribat aquests dies. La rivalitat entre aquests dos artistes no és cap novetat. Ve de lluny. Anys enrera, en efecte, en un interviu fet per Joan Tomàs i Lifar, durant uns dies que aquest va estar a Barcelona de pas cap a Buenos Aires, l'autor d'"icar" no es va pas estar de deixar com un drap brut "Els presagis", el discutit ballet de Massin.

Léonide Massin... No hem oblidat encara les seves estades a Barcelona. Hi venia cada primavera. Amb la companyia de Ballets de Monte-Carlo. No hem oblidat encara el dia que el coneguérem personalment. I una excursió que férem amb ell i la seva gent a Bella Terra. I una visita a un bar de Santa Madrona on ballaven flamenc... Que el lector ens permeti de lliurar-nos per una vegada a una d'aquelles narracions retrospectives que ara estan de moda i d'evocar per a ell aquells moments inoblidables.

Léonide Massin... Les vegades que, anys enrera, havíem aplaudit al Liceu el Massin desfigurat pel maquillatge i la indumentària estilitzada! No l'havíem vist mai fora de l'escena. I el "gentleman", que, a primers de juny del 1933, coneguérem personalment, no era ben bé aquell Massin que ens imaginàvem a través d'una fotografia publicada en un número de "La danse" del 1921, i a través del famós dibuix de Picasso que dies enrera reproduíem, les úniques imatges del Massin de "paisà" que teníem emmagatzemades en la memòria. La mirada d'acer, que revela una intel·ligència poc freqüent, és aquella. Però li atribuíem una mobilitat que no té. Rígid, reservat, poc loquaç, d'una cortesia exquisida i el rostre constantment il·luminat per una dolçor profunda i un somriure finament irònic, se l'endevina cordial. Però d'una cordialitat interior, molt més autèntica que les superficials explosions afectuoses de molts meridionals.

Tot just fetes les presentacions, Massin expressà el desig de conèixer la sardana. El flamenc, no. Aquell "Cuadro flamenco" o aquella "corrida de toros", que ens demanaven invariablement molts estrangers així que desembarcaven a Barcelona, no interessaven Massin. El flamenc ja se'l sabia de memòria. Quan va haver de muntar "El Tricorni", va sojornar llargament a Andalusia. A Còrdova, a Granada, ens deia, va ensopegar amb uns ballarins no professionals — un sabater, un barber — meravellosos. En aquell moment l'interessava la sardana. La volia veure ballar de totes passades. Conflicte. El Parc? No. Gens de caràcter. Sarrià, potser? Uns amics férem gestions. Bella Terra? Dit i fet. I ja ens teniu una gran part de la companyia de Ballets i uns quants amics encaixonats en un vagó del tren de Sabadell, amb elements d'un esbart de dansaires, acomboiats pel mestre Aureli Capmany.

Bella Terra... La sardana, ballada en aquell recó poètic i assolellat, els féu una gran impressió. La muller de Massin — la dansarina Delarova — i una petita ballarina s'introduïren en una rotllana. I, observant atentament els passos dels ballarins locals, els imitaren amb convicció. La Danilova — tot el que tenia Massin de contenció, la gran Alexandra ho tenia de vivacitat, alegria i inquietud — maldava per a agafar el ritme difícil de la sardana. I esbossava graciosament alguns punts de la nostra dansa... Massin estava molt satisfet. El viatge no l'havia decebut. La gràcia dels ballarins catalans, tan allunyada de la força dels flamencs, l'havia sorprès agradablement...

I ens tornàrem a encaixonar en un vagó del tren de Sabadell. A la Plaça de Catalunya, ens adonàrem que a algunes segones parts, menys intel·ligents, més riques en esperit de turista, tot allò no els havia fet fred ni calor. Volien el "Cuadro Flamenco" elles.

— No s'impacientin, els diguérem. Una nit que facin festa ja les portarem a veure la Capitana i la Faraona, el Chino i el Bulerías.

I un diumenge que la companyia no treballava ens trobàrem a l'Hotel Orient. Massin també venia. Sense gaire convicció, cal confessar-ho. Feia dues nits l'havíem portat a Cal Juanito El Dorado. I no s'hi havia divertit gens. Naturalment. Perquè, en aquell temps, tots els que pilotaven estrangers tenien la mania de conduir-los invariablement a la taverna d'aquell mallorquí, plena de caràcter, sí, però on només actuava el rebuig del "cante" i del ball. En aquell temps, el flamenc autèntic s'havia refugiat al Portal de Santa Madrona. Al Bar del Manquet. Som-hi, doncs. Pel camí, ens dedicàrem a interviuar dansarines... Començàrem per la prodigiosa Irina Baronova, petita gran artista. Una veritable nena, amb un rostre de criatura de bolquers i un cos flexible com un jonc, estilitzat per l'entrenament diari.

— ¿Què li semblen els mestres de ballet de la seva companyia? Balanxin, Massin...

— Oh, Balanxin!... "Ce n'est pas mon genre." Ho deforma tot. Té la mania del grotesc. Jo sento profundament la dansa clàssica. "Les Sílfides"!... Això sí que m'agrada. De totes maneres, prefereixo Massin. Deforma, també. Però sota totes les seves estilitzacions, hi ha la dansa d'escola! La meva...

Sí. Totes aquelles noies eren unes dansarines clàssiques com una casa. "Les Sílfides", "El llac dels Cignes", els tenien el cor robat. I acceptaven de mala gana les deformacions que els imposaven un Balanxin, un Massin i altres mestres renovadors...

I arribàrem al Bar del Manquet. Solemne expectació. Una caravana de trenta persones, que no feien cara del barri, constituïa un veritable esdeveniment. Ens asseguérem. I els ballarins començaren a devorar cacauets i avellanes... Sessió monòtona de cant. I, apaivagades les queixes de la sinistra Ciega de Jerez, el "cuadro" pujà al "tablado". Ballarines i ballarins no es deixaven perdre un pas. El gran dansarí de caràcter Woizikovski es trobava com el peix a l'aigua.

— Que n'és de diferent de cal Juanito el Dorado! — exclamava Massin. — Quina passió! La dansa els surt de l'ànima...

— Cal ésser un gitano... o un Massin — li diguérem pensant en la meravellosa "farruca" que ballava en "El tricorni".

Somriure agraït del genial Léonide, que afegí:

— El més sorprenent és la continuïtat del ritme. Un ritme que no decau mai. La que m'agrada més és aquella del vestit blanc (la Faraona). És la que té més estil. La petita (la Amaya), no tant.

És curiós. L'Escudero, l'intuïtiu, s'entusiasmava davant la petita Amaya perquè la veia, com ell, plena d'un magnífic ardor animal. Massin, per contra, el dansarí de l'elegància i de la línia, s'enternia davant la Faraona. Precisament pel seu estil.

— ¿Què preferiu, el flamenc o la sardana?

— No es pot comparar. Existeix un punt de partida diferent. Només us diré que aviat veureu un ballet català que vull muntar.

Desgraciadament, Massin no ha complert la seva paraula. No ha muntat cap ballet català. O si l'ha muntat, nosaltres no ens n'hem assabentat.

Sebastià GASCH

LA MUSICA, LA DANSA I LA MAGIA

ADHESIO A SEBASTIA GASCH

Totes les arts poden crear en l'espectador o l'auditor un nucli ardent d'activitat sense límits precisos; la música i la dansa, però, excelleixen, "socialitzant" l'emoció de la bellesa, a aplegar i disciplinar les ànimes per la simpatia. Per convèncer-se d'això n'hi ha prou de comparar l'actitud d'un públic davant un quadre de museu i la d'un auditori que escolta un quartet o una simfonia.

Les arts de l'espai componen llurs imatges amb materials abastats fora de la persona humana i sotmesos a les lleis de la gravidesa. Les arts del ritme, són immaterials — menys la dansa, — i s'organitzen amb imitacions de la veu humana, de l'oreig. etc. Homer diu: "les paraules alades..." El cant, la poesia declamada tenen ales més potents que la paraula ordinària. El dansarí també cerca d'alliberar-se de les servituds materials, executant una mena de música de la qual hom hagués abstret els sons, de la mateixa manera que el músic idealitza una mena de dansa de la qual hom hagués abstret els moviments visibles.

La pintura i la plàstica cerquen llurs models dins la natura que es veu. La dansa és una plàstica en moviment i s'allunya per tant del model natural. La poesia pot tenir un caràcter mixto subjectiu-objectiu. La música pot considerar-se en la mateixa situació intermediària, però la seva vertadera finalitat és acabar l'alliberament començat per la dansa. La música crea formes sense equivalències en el món físic. La música és l'art de pensar amb vibracions i sons, sense conceptes o amb conceptes d'una categoria immaterial gairebé sobrehumana.

Solament les arts del ritme són populars. Poden esdevenir sàvies si ho volen; però només elles poden assolir un alt grau de beutat tot restant prop de la seva font creadora — és a dir, prop de les cançons i dels poemes de les gents que no saben ni llegir ni escriure — o bé retornant-hi, per revifar-se, després d'haver passat pels aprenentatges d'escola. Contràriament, les arts de l'espai són arts aristocràtiques, luxoses i cares. Si volguessin restar populars estarien condemnades a la barroeria: els dibuixos rupestres, els croquis infantils, les caricatures i les cromolitografies serien llurs obres cabdals.

Considerant aquesta proximitat de les arts del ritme, o sia del temps, amb l'esperi humà, podem afirmar que la Història de la música i la Història de la dansa són dues branques de la filologia, car pertanyen al grup de ciències que estudien o ajuden a estudiar l'ànima de l'home.

La música i la dansa foren, en llur iniciació, una obra de màgia amb la qual els homes primitius volien realitzar els miracles més inversemblants.

L'encantament és el prototipus de l'art musical i de l'art coreogràfic. Tot ha sortit d'aquesta matriu misteriosa: tècnica del cantant, ciència del ritme, lirisme. De les pràctiques de màgia l'home passà a la fe religiosa i als cultes organitzats i finalment, de la fe, lentament i molt tard, ha arribat al sentiment directe de la natura.

La màgia té molts recursos: dibuixa figures, crea imatges, barreja o crema substàncies diverses; té gestos particulars, filtres; però sense el cant que acompanya totes aquestes activitats, els mitjans emprats no tindrien virtut ni eficàcia; amb el cant res no pot resistir el conjur. Aquesta creença deriva d'una idea primordial: Essent la veu humana reveladora (més directa encara que l'esguard) dels estats de l'ànima, els primitius la consideraren com una gran força misteriosa. Homer i Esquil, per a caracteritzar els homes, diuen: "els homes de veu articulada". Modulades d'acord amb les regles de la màgia, les paraules no restaven pas immaterials, en sortir de la boca del màgic, sinó que s'encarnaven en substàncies tangibles, en cossos animats, ells també, de vida i de virtuts creadores.

Com que els primitius veien pertot esperits animats de còlera, d'odi, d'astúcia, de perfídia, de maldat i de tots els sentiments humans i consideraven certs cants com un poder sobirà d'encantament, la màgia va arribar a barrejar-se amb totes les circumstàncies de llur vida.

L'encantament va ésser emprat per a influir sobre els animals, sobre les persones i sobre les coses. És impossible citar tots els casos en els quals fou usat el cant màgic. Serà prou el dir que aquest cant fou una arma universal, unes vegades ofensiva, i altres defensiva. S'empraven per a obtenir la pluja o el bon temps, el sol o la tempesta, per fer renàixer l'amor o per contrariar-lo, per producir l'engreixament, per suspendre o activar el part, per provocar la naixença d'un noi. Hi havien cants de salut i cants de perdició que originaven morts i cataclismes espantosos, cants per a l'amor, la venjança i la guerra, cants per a evocar els espectres, per comunicar-se amb els esperits i fer tornar els morts damunt la terra, per foragitar o calmar els dimonis, cants que podien canviar les lleis de la natura. Amb l'ajut del cant màgic els primitius creien que tot era possible, fins el punt que arribà a ésser un objecte de fe religiosa. Hom no pot per menys de donar-li importància, almenys antropològicament, quan es pensa que en la tradició del cant pot advertir-se un cert realisme descriptiu determinat pel sentit dels mots o bé pel mateix objecte de l'encantament (dibuixos melòdics per a expressar la pluja i el retorn a la calma, reproducció aproximativa del soroll del tro, etc.). La dansa arriba encara més enllà i és més precisa, car reprodueix la figura i els moviments, suposats o reals, de l'ésser sobre el qual es vol actuar. La dansa aplica anticipadament la teoria aristotèl·lica segons la qual tota creació artística és una "imitació", car les danses són dibuixos en acció, escultures i quadres dotats de moviment, i deuen conferir als dansarins un poder damunt l'animal, l'home o l'esperit que és l'objecte de llurs evolucions, de llurs gestos i de llur mímica. Aquest és l'exemple més eloqüent del que en diuen "màgia homeopàtica".

La més antiga de les danses màgiques és potser la dansa de guerra, que consisteix a imitar el coratge en una acció ficticia per tal de produir-lo eventualment en una acció real, i a imitar els moviments de la batalla per tal de dominar-los i assegurar-se la victòria. En les "Memòries de la Missió Cientifica del Caire" (M. Maspero), hom pot trobar documents representatius de les danses bèl·liques dels antics egipcis. Els grecs en deien "pyrrica" de la dansa que era executada per joves guerrers els quals, armats d'una javalina, una espasa i un escut, simulaven tots els accidents d'un combat: atac, defensa, fugida, triomf. Tàcit, en el seu opuscle sobre la Germània, ens diu que els antics germànics no tenien més que un sol espectacle: la dansa de les espases. Aquestes es planten amb la punta cap el cel i els jovs dansaven entremig. En els nostres temps aquesta dansa és practicada encara per mantes tribus africanes i als Estats Units s'hi han trobat dades que palesen que també els pells-roges la practicaven.

Com a dansa de remerciament o commemoració és ben coneguda la que es considera inventada a Creta per Dédalus per a celebrar la deslliurança realitzada per Thesseus, vencedor del Minotaure, dels joves d'ambdós sexes que eren presoners al "Laberint".

Homer descriu aquesta dansa al cant XVIII de la Iliada: "Joves d'ambdós sexes dansen agafats per les mans. Les noies van vestides amb un lli flonjo i lleuger; els homes amb un teixit més fort que, tenyit d'un oli preciós, llança un feble esclat; elles porten corones; ells espases d'or suspeses de tahalís de plata. Plegant llurs peus dòcils, tantost volten fent rollana... com es barregen i corren formant diversos laberints."

Hi ha també les danses que hom pot anomenar de seducció i que els etnògrafs designen amb un mot més brutal: danses lúbriques. Totes eces consisteixen a inspirar l'amor pel simulacre de l'amor. Actualment són executades per dones soles ("Hula-Hula" de les hawaianes, a les illes Sandwich), per homes sols ("Kaoro", dels australians; a l'època dels matrimonis) o bé per ambdós sexes (dansa dels esquimals). L'etnògraf Deniker afirma: "Les danses mixtes d'homes i dones foren probablement a l'origen de les societats un poderós auxiliar de la selecció sexual."

Lubbok diu en el seu llibre sobre els orígens de les civilitzacions, que per als salvatges i els incultes la dansa no és una diversió sense finalitat, sinó una ocupació seriosa i útil, emprada, com el cant màgic, a tots els actes de la vida pública i en dóna els següents detalls: "Si les relacions entre dues tribus esdevenen necessàries, els ambaixadors de l'una s'apropen als de l'altra executant una dansa solemne i presentant el "calumet" (la pipa de la pau); els "sachems" de l'altra tribu els reben amb la mateixa cerimònia. Si declaren la guerra a l'enemic també ho fan per mitjà d'una dansa que expressa el seu ressentiment i la venjança que mediten. Si es tracta d'aplacar la còlera dels déus o bé d'exaltar els seus favors, de celebrar la naixença d'un infant o de plorar la mort d'un amic, tenen danses adequades per a cada una de les situacions, que expressen els diferents sentiments que els animen." La dansa és, doncs, un llenguatge, no una banal gimnàstica i els seus orígens són els mateixos que els del cant.

Noverre, el famós dansarí de la cort de Lluís XVI, defineix la dansa a les seves "Lettres sur les arts imitateurs", d'aquesta manera: "L'art de fer passar a l'ànima dels espectadors els nostres sentiments i les nostres passions, per l'expressió veritable dels nostres moviments, dels nostres gestos i de la fesomia." És a dir, gairebé la mateixa definició que Ciceró dóna de l'eloqüència.

Lluís GÓNGORA

Meridià

Redactor en cap:
Manuel Valldeperes

Redactors: Sebastià Gasch, Domènec Guansé, Lluís Montanyà, J. Roure-Torent, M. Serra i Moret

Redacció i Administració: Passeig Pi i Margall, 29 pral. - Telèfon 12289

Subscripcions i Distribució:
P. A. C. O. D. Rambla del Mig, 17
Telèfon 19937 - BARCELONA

50 cèntims l'exemplar
Subscripció: 6 ptes. trimestre

Heus aci la feixuga preparació d'una escena transcendental cinematogràfica

(c) Ministerio de Cultura 2006

UNA PAGINA D'HUMOR

DEL SAC DEL DRAPAIRE DE LA CIUTAT

Pintors, dibuixants i poetes a la redacció del setmanari «Papitu»

I

A MERIDIA, la nostra publicació, he llegit amb delectació l'evocació — del tot admirable — de l'amic periodista Agustí Piracés. Es titula "Trenta anys o la vida d'un setmanari" (Vida, Passió i Mort del "Papitu"). Agraïdíssim als bons records de Piracés. Però jo, que vaig escriure en aquell "Papitu", vull ara evocar Pujols i altres figures en aquell vell i verd setmanari.

* * *

8 de juny del 1934, a les Galeries Syra, del carrer de la Diputació, establiment d'art regentat per l'artista Montserrat Isern, en el "Saló d'Humoristes", Francesc Pujols disserta sobre el setmanari "Papitu", del qual fou fundador (1909) i dos anys després elevat a la categoria de director.

Pujols, en aquell cap al tard — Galeries Syra plenes de gom a gom — explicà la gènesi de la publicació i va fer reviure tota una època i uns fets que sense cap mena de dubte pesen en la història de la literatura així com en la de l'art de Catalunya. Els he viscut, perquè varen ésser set anys que vaig actuar en el "Papitu".

Agustí Piracés, no fa gaires dies, us deia amb tota mena de detalls que "Papitu" brollà de les inquietuds d'aquest admirable pintor i mestre en crítica, que es diu Feliu Elies "Apa". "Papitu" va sortir al món barceloní produint estupefacció. Des de la seva presentació tipogràfica a l'esperit barrístic i punxant que l'informava, donava sensació de cosa nova i revolucionària.

En aquella llarga taula de redacció — com molt bé ens recorda Piracés, el gran pintor Isidre Nonell la va triar perquè era una taula de planxadora, — Pujols, que firmava "Arpol", hi va escriure meravelles. (Nota important: regiri's les col·leccions, que es troben en la Biblioteca del nostre Ateneu Barcelonès.) A l'hora baixa ens reuníem els redactors: Màrius Aguilar, el gran cronista, avui cònsol de la República a Niça; l'insospitat humorista Ramon Reventós (el qual signava amb els pseudònims de "Moni" i "Taine"); Alexandre Soler i Rovirosa, l'enyorat "Jandro", de qui aviat us parlaré a MERIDIA; el comediògraf i l'esperit més al corrent de coses de teatre de tota una època, Salvador Vilaregut; l'admirable enginy de Francesc Camps Margarit, i els dibuixants i pintors — processó de noms il·lustres — Ricard Canals, Manuel Humbert, l'artistàs ceramista Aragay, Joan Colom, Isidre Nonell ¡pintor màxim!, Pidelaserra, el caricaturista Bon, el costumista Jaume Passarell, Feliu Elies "Apa", Francesc Labarta i altres i altres joves artistes, tots ells després triomfants.

En aquella pintoresca redacció vaig fer amistat amb un famós pintor i dibuixant. El qual honora Catalunya. Em refereixo a l'autor de "La Catalunya Pintoresca". L'extraordinari Xavier Nogués.

Francesc Pujols m'havia contat el que després exposà amb gran astorament del concurs aplegat en les Galeries Syra. Això és, que en presentar-se Nogués en la primitiva redacció del "Papitu" amb un dibuix, "Apa" el va refusar, aconsellant-li que fes altra cosa. El curiós del cas resultà que Xavier Nogués, sota el pseudònim de "Babel", es destacà tot seguit en les pàgines del setmanari esplèndidament dotat de vigorositat i gràcia. Un altre més que acreditià el "Papitu".

A la meva memòria — i també el trec del fons del meu sac de drapaire de la ciutat — acut el record de veure en aquella riallera i combativa redacció Josep Maria Junoy, el qual amb el temps se'ns va manifestar com autor d'aquell "Guynemer" que considerem com el millor caligrama del món.

A ningú no podrà semblar-li estrany que escrivissin en les pàgines del "Papitu" enginys de qualitat com Josep Amic "Amichatis" i Manuel Fontdevila. (Aquest amb els anys es va convertir en dramaturg popularíssim — "La dona verge" i "El cavaller immoral" prou ho demostren, — veient-se la seva cartera molt visitada pels bitllets i arribant Fontdevila a director de l'"Heraldo de Madrid.) Insospitat va resultar que en aquell "Papitu" gens carregat de romansos, col·laboressin escriptors aleshores pertanyents a "La Veu", com l'eximi poeta Josep Carner i el filòsof "Xènius".

* * *

Molt havíem rigut amb Ramon Reventós, finíssim humorista, autor magnífic d'aquell sorprenent conte, que va aparèixer al "Papitu", en català, i, en castellà, en el vibrant setmanari "España", que es titulava "El centaure picador", i que segons diu Pau Picasso, és un dels contes més formidables que s'han escrit en el món. (Argument: el darrer centaure en la terra, no sabent com guanyar-se la vida, es contracta en una quadrilla com a picador de toros." No obstant, es diu que aquesta sorprenent pensada, així com "La sirena venedora de bacallà" — aquest conte roman inèdit, — pertanyen al doctor Joaquim Borralleres. (Nota greu: la majoria de l'esplèndida obra humorística de Ramon Reventós, per vergonya dels editors, no s'ha recollit ni editat.)

El "Papitu" d'aquells anys primers — 1908-1910 — era un setmanari rublert d'humorisme. Va emmalaltir i arribà a les portes de la mort. De l'agonia el salvàrem Francesc Pujols, els pintors i dibuixants Francesc Labarta i Joan Colom, el caricaturista Bon i jo.

Ens llançàrem a través d'un camp de verdor. Pujols, a qui instituírem com a director, ens manifestà a Labarta i a mi, una tarda: "Aquest "Papitu" és tan verd que ja se'ns ha convertit en un vegetal."

Per allà el 1914, tot just esclatada la guerra europea, l'abandonàrem, després d'haver estat Pujols, Labarta i jo els més constants de tots els qui l'iniciaren i d'haver persistit en la redacció a través de canvis de propietaris, d'administradors i d'orientacions.

En els bons temps del "Papitu" va succeir que una tarda... Però això us ho explicaré un altre dia...

Rafael MORAGAS

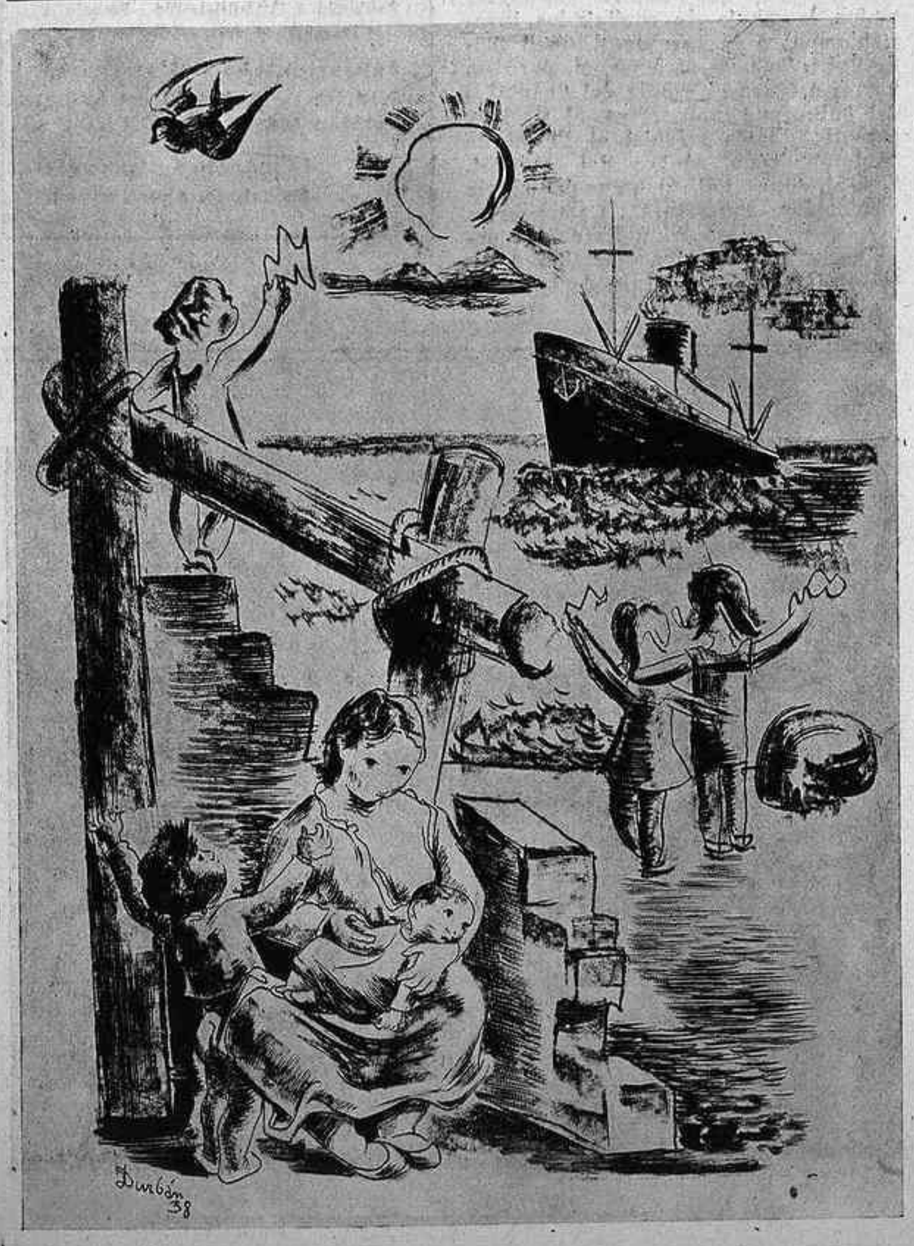

L'INCENDIARI (Historieta muda), per Solà

L'obra del «Fons de Solidaritat Internacional»

— Unes sabates, mare! Mira quines sandàlies, mareta! — cridaven l'Emili i en Narcís en veure-la d'un tros lluny, mentre es llançaven al seu coll amb una alegria immensa.

Aquella, en contemplar-los, no ha pogut contenir unes llàgrimes de satisfacció, totes plenes de dolor i goig alhora. Feia dies que cercava unes sabates i no en trobava enlloc, i... ara els seus fillets trobaven a l'Escola allò que temps ha era una obsessió, car no podia sofrir veure com els seus dolços fillets els toquessin els peus a terra, malgrat l'enginy amb què els adobava les espardenyes.

I ha corregut a donar les gràcies a la mestressa de pàrvuls, als professors, al director. Aquest, complagudíssim en veure el goig que sentia aquella mare, li ha dit tot somrient: "No hem estat nosaltres, senyora. Aquest calçat l'ha donat el "Fons de Solidaritat Internacional", els representants del qual, que són els mateixos que ens donen la llet, vindran demà a visitar l'Escola."

I la bona mare, tot posant-se en Narcís en braços i agafant l'Emili de la mà ha sortit del Grup Escolar "Dolors Monserdà" tota joiosa i agraint a tothom l'obsequi que uns amics dels infants d'altres països, d'altres nacions, venien a Catalunya a fer bé als seus fills que tan necessitats estan de robes, de calçat, d'aliments durant aquestes hores difícils, de sacrificis immensos per la nostra Pàtria.

I a la nit, mentre els dos tendres infants dormien plàcidament en el seu llitet, la mare escrivia al seu espòs, que es trobava al front de l'Ebre, una carta afectuosa, com totes les que fa, i en la qual li parlava de l'alegria que havia sentit avui; de la joia que tenien els fillets quan li ensenyaven les sabates; de les ganes que té que s'acabi la guerra, de l'esperança de tornar-lo a veure, i de tantes altres coses familiars! I la bona esposa, abans d'anar-se'n al llit, encara s'ha arribat a Correus a tirar-la.

— Si ho sabessis, mare! — li deia l'Emili aquest matí, abans d'anar-se'n a l'Escola. — Encara no havia pensat a dir-t'ho. Avui no cal que ens guardis pa. Els "Amics Quàquers", uns altres amiguets nostres, ens ha dit la mestra que avui ens regalaran pa i el menjarem junt amb la llet. Estic content, mareta, molt content, perquè així podràs esmorzar tu.

I abans de sortir de casa, la mare, la bona mare, tota agraïda, ha recomanat a l'Emili que, en nom seu, donés un bes a cada un dels senyors i senyores del "Fons de Solidaritat Internacional" que avui anirien a visitar l'Escola. I ambdós germanets han besat la mare per última vegada i, agafats de la mà i contentísims, han anat a l'Escola amb les sandàlies noves, a jugar, a aprendre amb els companys i a saludar les mestres, a esmorzar i amb un desig fervent de veure, de conèixer aquelles dones i aquells homes que estimen tant els infants.

I sense distreure's, com sempre, en Narciset i l'Emili han entrat al grau de pàrvuls respectiu, i ben aviat, junt amb els seus companys i la seva estimada mestra, han sortit d'aquella estança blanca, tota plena de llum, una munió d'infants, i com un vol d'ocellets s'han adreçat adalerats a unes taules curulles de pa i de llet que hi havia al bell mig del jardí del Grup Escolar "Monserdà", de Sarrià.

I l'ocellada, tota enriolada, ha menjat el pa que ha pogut (un quart de quilo), i realitzant un gran esforç han engolit un riquíssim vas de llet, i altra vegada ha tornat a la classe, somrient com unes flors, amb l'estómac ben proveït i gairebé sense esma de dir res, de tan plens com estaven.

Una hora després els parvulets es trobaven al mateix jardí, asseguts en unes cadiretes. Acompanyats d'un piano, cantaven unes cançons senzilles i fines com tots ells, tan tendres i dolces que tenien la joia dels ocells i la suavitat d'un dia de tardor barceloní. I és que els infantons cantaven amb el cor esbatanat de joia i amb aquell goig que fa oblidar-ho tot.

Han cantat "El Nin petit", "La Formigueta", "El Gatet". Cantaven i reien alhora, amb una gràcia que semblava una piuladissa d'ocells que es desvetllaven a punta d'alba.

El piano ha parat de tocar, i els infants han mirat encuriosits unes senyores i uns senyors que saludaven el professor de música i les professores de pàrvuls.

— Nens! Nenes! Petits! — els ha dit el Director, que acompanyava els visitants. — Aquestes senyores i aquest senyor que teniu davant són els qui us donen la llet i que ahir van regalar-vos les sabates.

En sentir els mots afectuosos que els ha adreçat el Director, s'ha aixecat l'Emili de la cadira i ha cridat, ple d'alegria:

— Mestre Director! Mestre! Deixi'm que els faci un petó! Deixi'm donar a aquestes senyores i a aquest senyor un petó de part de la meva mare! — I sense dir res, amb els braços oberts ha corregut vers les simpàtiques dames i els cavallers que les acompanyaven i s'ha penjat al coll d'elles en el precís moment que les sirenes tocaven l'alarma, els antiaeris retrunyien a l'espai i els avions estrangers llançaven sobre la ciutat màrtir del Mediterrà la càrrega mortífera, les explosions de la qual emplenaven de terror els innocents parvulets del Grup "Monserdà".

Tots els infants han corregut espaordits devers el refugi tot llançant crits, xiscles, plors. Les senyores i els senyors que les acompanyaven, que encara estaven impressionats de la carícia de l'infant i conscients del perill en què es trobaven, però serens per tal de tranquil·litzar els menuts, tot amanyagant-los, els empenyien cap al refugi.

De sobte s'han adonat que l'Emili tivava el seu germanet per tal que entrés als soterranis del col·legi; però aquest resistia les estirades del germà, ensems que llançava uns crits que semblaven de rebequeria i d'angoixa alhora. Les mestres i les senyores representants del "Fons de Solidaritat Internacional" han corregut a veure què tenia el menudoi.

— Què vols, nen? — li han preguntat en un castellà estrangeritzat.

— Què tens? — li ha dit la mestra, tota nerviosa.

I lliure ja del seu germà, ha respost satisfet i amb una veueta tota dolça:

— Un petó, un petó! Vull donarvos un petó! Jo també vull donar-los-en un!...

I mentre del cel blau barceloní queien sobre la ciutat tones de metralla que sembraven la mort i la desolació, un infant, un parvulet del Grup "Dolors Monserdà" de Barcelona, dipositava a les cares impressionades de Miss Grace Dawes, Gewndolepu Adams, Betta, Míster Georges i Enric Santiago, un petonet suau, finíssim, que simbolitzava tot un món d'agraïment, d'amor, d'una mare trista i enyorada, i d'un pare que al front de combat lluitava contra la barbàrie d'uns criminals estrangers que assassinaven espanyols, mentre altres alleugerien els sofriments d'uns infants i d'unes mares que no havien realitzat altre crim que haver nascut en un país que per la seva situació geogràfica i la seva riquesa és cobejat per uns tirans, els quals, per tal d'assòlir llurs plans de domini i espoliació, sembren de sang i de mort els pobles i les ciutats, confiats de vèncer la resistència que oposen els naturals d'aquesta terra els habitants de la qual fa més de dos anys que resisteixen heroicament i vessen la sang generosament per la felicitat dels seus i la llibertat de tots els pobles del món.

Jaume QUADRAT

(Il·lustració de Durban)

Imprenta Clarasó; Villarroel, 17

(c) Ministerio de Cultura 2006